

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

När fördomarna blir sanningar

En kvalitativ studie om familjehemskonsulenters
upplevelser av arbetet med rasifierade familjer i
familjehemsvården

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits

Kandidatnivå

Termin: VT21

Författare: Anna Cederfeldt och Sandra Stenborg

Handledare: Maimuna Abdullahi

Antal ord: 17 846

Abstrakt

Titel: När fördomarna blir sanningar. En kvalitativ studie om familjehems konsulenter
upplevelser av arbetet med rasifierade familjer i familjehemsvården

Författare: Anna Cederfeldt och Sandra Stenborg

Studiens syfte har varit att undersöka hur normer om idealfamiljen aktualiseras inom familjehemsvården samt analysera hur normer om idealfamiljen påverkar omgivande institutioners bemötande av familjehem med utländsk bakgrund. Materialet utgjordes av sex semistrukturerade intervjuer med familjehems konsulenter från ett privat företag i Västra Götalandsregionen. Vi har använt oss av en kvalitativ metod och empirin har analyserats med hjälp av teoretiska begrepp om rasism och skapandet av “den andre” samt begrepp som rör antirasistiskt socialt arbete. Analysen byggde dessutom på ett intersektionellt perspektiv på olika maktordningar som exempelvis klass, kön och etnicitet. Utgångspunkten för teoriavsnittet har byggts på en socialkonstruktivistisk syn på etnicitet och “ras”. Resultatet visade att det förekommer en överdriven granskning och ett misstänkliggörande av familjehem med utländsk bakgrund efter att de fått ett barn placerat hos sig. Denna granskning kom mestadels från institutioner som socialtjänsten och skolväsendet. Sett ur ett intersektionellt perspektiv, visade resultatet även att familjehem bestående av ensamstående kvinnor med somaliskt ursprung blev sedda som “klienter” och var mest utsatta för rasism och andra diskriminerande processer. Resultatet talar för att socialtjänsten, vid eventuell placering av ett barn, borde tänka mer på familjehemmets resurser och styrkor och inte döma ut familjehemmet baserat på fördomar och förutfattade meningar.

Nyckelord: idealfamilj, familjehemsvård, rasism, intersektionalitet, antirasistiskt socialt arbete

Förkortningar

BUP - Barn och ungdomspsykiatri

SFS - Svensk författningssamling

SOSFS - Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd

SoL - Socialtjänstlagen

SOU - Statens offentliga utredningar

VFU - verksamhetsförlagd utbildning

Innehållsförteckning

1. Inledande problemformulering	6
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Avgränsning och begreppsförklaringar	7
1.4 Förförståelse	8
1.5 Studiens relevans för det sociala arbetet	9
2. Bakgrund	11
2.1 Familjehemsvård i en historisk kontext	11
2.2 Familjehem och lagstiftning	12
2.3 Rekrytering, utredning och matchning	12
2.4 Privata aktörer	13
3. Tidigare forskning	15
3.1 Etnicitet och familjehemsforskning	15
3.2 Intersektionalitet och normaliseringsprocesser inom den sociala barnvården	16
3.3 Synen på etnicitet och kultur inom socialtjänsten	17
3.4 Tidigare forskning i relation till vårt forskningsområde	19
4. Teoretiska utgångspunkter och begrepp	20
4.1 Rasism och skapandet av ‘den andre’	20
4.2 Antirasistiskt socialt arbete	21
4.3 Intersektionalitet	23
4.4 Teoretisk diskussion	24
5. Metod	25
5.1 Vetenskapsteori	25
5.2 Metodval	26
5.3 Urval och kontakt med informanter	27
5.4 Genomförande och bearbetning av intervjuerna	27
5.5 Analysmetod	28
5.6 Etiska överväganden	29
5.7 Reflektion kring studiens genomförande och tillförlitlighet	31
5.8 Arbetsfördelning	32
6. Resultat och analys	34
6.1 Omgivande institutioners skapande av “invandrarfamiljen”	34
6.1.1 Fördomar i matchningsprocessen	37
6.1.2 Kön, klass & etnicitet	39
6.2 Klientifieringsprocesser	42
6.2.1 Kompensation	44

6.3 Antirasistiskt socialt arbete	46
6.3.1 Egna fördomar och att inte uppfattas som fördomsfull.....	48
6.3.2 Behovet av antirasistiska handlingsstrategier	50
7. Avslutande diskussion	54
7.1 Kritisk reflektion	56
7.2 Studiens kunskapsbidrag och förslag till fortsatt forskning	57
Referenser	59
Bilagor	62
Bilaga 1 - informationsbrev	62
Bilaga 2 - intervjuguide	63

Förord

Vi vill börja med att tacka de personer i vår omgivning som varit stödjande och behjälpliga i processen med att skriva denna uppsats. Först och främst vill vi tacka de familjehemskonsulenter som ställt upp och bidragit generöst av sina erfarenheter kring ett känsligt ämne. Utan er hade denna studie inte tillfört lika mycket empirisk tyngd och era perspektiv har varit oss ytterst behjälpliga. Sist men inte minst vill vi tacka vår fantastiska handledare som har lyckats med konststycket att förmedla kunskap, struktur, konstruktiv kritik och en brinnande glöd kring ämnet genom datorskärmen. På grund av rådande pandemin covid-19 och dess restriktioner har förutsättningarna för uppsatsskrivandet varit annorlunda, dock har arbetet underlättats med hjälp av den professionalitet och flexibilitet som har funnits hos personerna runt omkring oss. Detta har gjort att vi kunnat skriva fram en uppsats vi känner oss stolta över.

Anna Cederfeldt & Sandra Stenborg, Göteborgs universitet

2021-04-28

1. Inledande problemformulering

“Familjehem är vanliga familjer som tar hand om barn och ungdomar som inte kan bo hos sina föräldrar” står det skrivet på en av kommunernas hemsidor i en större stad i Sverige (Göteborg stad 2021). Men vad menas med vanliga familjer? Den sociala barnavården i Sverige har genom historien präglats av en normativ syn på familj och föräldraskap, där den svenska heterosexuella kärnfamiljen med medelklassbakgrund anses inneha de föräldraförmågor som erfordras för att ta hand om ett barn (Lundström & Sallnäs 2003; Höjer 2012). Denna uppfattning påverkar det sociala arbetet och inte minst familjehemsvården som i ett direkt led påverkas av synen på föräldraskap och vilka familjer som anses värdiga. Familjehemmets roll i kedjan av samarbetspartners kring familjer med sociala problem är att vara, precis som socialarbetare, den hjälpande och friska delen. Deras uppdrag innebär bland annat att omvårda och stötta barnen i deras vardag samt förstärka deras förmågor. Mot bakgrund av den normativa synen på familjer, och familjehemmets roll som “vanlig”, enligt citatet ovan, väcks en nyfikenhet att undersöka hur familjehem som inte ses som normen uppfattas och tas emot av samhället.

Det finns en kunskapslucka gällande ämnesområdet normfamiljen i förhållande till etnicitet och hur den aktualiseras inom familjehemsvården. Den forskning som bedrivits har haft fokus på de placerade barnen och deras livsvillkor, men det finns även en del forskning kring de biologiska föräldrarna till det placerade barnet samt forskning i anknytning till utredningsprocessen av familjehem (Socialstyrelsen 2013). Dock är ämnet om hur familjehem påverkas av normer kopplat till familjeliv svagt beforskat, i synnerhet saknas perspektivet kring familjehem med utländsk bakgrund och deras villkor. Detta för oss in på behovet av ett perspektiv med utgångspunkt i professionellas upplevelser och erfarenheter av hur familjehem med utländsk bakgrund kan utföra sitt uppdrag.

1.2 Syfte och frågeställningar

Vårt syfte är att undersöka hur normer om idealfamiljen aktualiseras inom familjehemsvården. Som en del av syftet ingår att analysera hur normer om idealfamiljen påverkar omgivande institutioners bemötande av familjehem med utländsk bakgrund.

- Vilken betydelse får kön, klass och etnicitet i familjehemsvården?
- Hur upplever familjehemskonsulenter att familjehem med utländsk bakgrund behandlas av omgivande institutioner?
- Vilka utmaningar ställs familjehem med utländsk bakgrund inför i sitt uppdrag som familjehem?

1.3 Avgränsning och begreppsförklaringar

I detta avsnitt redovisas avgränsningar som har gjorts under arbetet med denna uppsats, samt förklaringar av begrepp som används. En avgränsning som gjorts är att endast undersöka familjehem med utländsk bakgrund. En annan avgränsning är att fokusera på familjehemskonsulenter och deras upplevelser av hur familjehem med utländsk bakgrund blir behandlade av omgivande institutioner, detta för att de är familjehemmens närmaste professionella samarbetspartner. Därför kommer inte utredningsprocessen eller matchningsprocessen undersökas, utan fokus ligger endast på de professionellas upplevelser av arbetet med de verksamma familjehemmen. Nedan följer förklaringar för vad som menas med begreppen utländsk bakgrund, etnicitet och rasifierad då de förekommit under intervjuerna och i den tidigare forskningen, samt en motivering till användandet av just dessa begrepp trots att de är laddade med olika meningar som organiserar den verklighet vi lever i.

Utländsk bakgrund - Statistiska centralbyrån (SCB 2021) definierar personer med utländsk bakgrund som “personer som är utrikes födda eller personer födda i Sverige som har två utrikes födda föräldrar”. Begreppet utländsk bakgrund har således använts för att beskriva de familjehem som aktualiseras i denna uppsats. Initialt användes begreppet “invandrare”, men senare kom insikten att begreppet är alltför problematiskt och innehåller starka konstruktioner av vissa grupper i samhället. Ett ställningstagande gjordes där hänsyn tagits till problematiken

kring begreppet invandrare, och istället valt begreppet "utländsk bakgrund" som enligt oss anses vara mer aktuellt och mindre laddat.

Etnicitet - Inom samhällsvetenskapen är etnicitet ett jämförelsevis ungt begrepp, som har ökat explosionsartat de senare årtionena (Wikström 2009). Begreppet "ras" hade en negativ klang på grund av fascismens framväxt på 1940-talet, därför behövdes ett begrepp som kunde ersätta användningen av rasbegreppet samt folkslag och nationalitetsbeteckningar. Wikström (2009: 11) definierar etnicitet som "alla former av särskiljning av människor med hänvisning till ursprung, nationalitet, religion, kultur, samt hud- och hårfärg".

Rasifierad - det finns grupper som utsätts för görandet av "ras" utifrån att det vita är normen (Mulinari 2009). Det är inte migration i sig som skapar dessa grupper utan migrationsprocesser som tilldelar vissa människor kategorin "ras". Europeer som migrerar till Sverige och identifieras som 'vita' utsätts inte för samma processer. Utifrån denna definition går det att förstå att de familjehem som undersöks i denna studie blir rasifierade. Genom att förklara de begrepp som används i benämning av grupper som associeras med nationalitet, "ras", kultur och minoriteter är intentionen att visa på en medvetenhet kring att orden är laddade med olika föreställningar och definitioner.

1.4 Förförståelse

Med förförståelse menas att människor formas av vilka de är och deras erfarenheter (Bryman 2018), och med utgångspunkt i kön, klass och ålder uppfattas det samlade materialet på ett sätt som avspeglar just detta. Utifrån faktumet att båda författarna till studien är vita och födda och uppvuxna i Sverige gör det att upplevelsen av att vara rasifierad eller att konstrueras som "invandrare" saknas. Däremot finns upplevelsen av ett mångkulturellt samhälle under uppväxten på 80- och 90-talet som således kan ha bidragit till större en förståelse för andra kulturer jämfört med de äldre generationerna. En av författarna till studien hade dessutom sin verksamhetsförlagda utbildning inom familjehemsvården och kände informanterna på grund av detta. Det finns en medvetenheten om möjligheten att detta kan ha påverkat de svar informanterna gav och på så vis också påverkat intervjuresultatet. Dock påängteras hur bekantskapen till informanterna också kan ha påverkat positivt och bidragit till

att de varit mer avslappnade och öppnat upp om ett tabuämne. En av författarna har vuxit upp i en familj som varit familjehem och fått erfara den granskning familjehem utsätts för av samhället. Detta har bidragit till ett antagande om att familjehem med utländsk bakgrund kanske utsattes för denna granskning också. Efter att ha läst tidigare forskning om "invandrarfamiljer" och hur de konstrueras av samhället utformade vi vissa frågor i vår intervjuguide utifrån en sådan ansats. Bryman (2018) menar att forskaren aldrig är helt objektiv inför en undersökning, men att teoretisk inställning eller värderingar ej ska prägla genomförandet eller resultatet av undersökningen. En ständig medvetenhet kring förförståelse har funnits med under studien och intentionen har varit att kunskapen om familjehem ska användas som ett bidrag till analysen av materialet.

1.5 Studiens relevans för det sociala arbetet

Historiskt har den sociala barnvården utgått från en normativ bild av hur en familj ska se ut utifrån klass, etnicitet och genus. Tidigare i Sverige fanns en djup misstro mot föräldraskap från arbetarklassen, ensamstående kvinnor blev överproblematiserade och barnvården var i vissa sammanhang ett direkt led i förtryck och diskriminering av etniska minoriteter. En bild av invandrare som 'problematiska' har definierat insatser och omhändertaganden av deras barn och denna bild lever kvar än idag (Lundström & Sallnäs 2003). Denna bild förstärks och utvecklas av Rugkåsa och Ylvisaker (2015) som skriver om hur socialt arbete som praktikområde reproducerar samhällsliga diskurser om 'invandrarkvinnor- och män' och i slutändan 'invandrarfamiljen'. De menar att forskning och teoribildning i socialt arbete speglar ett synsätt grundat på västliga, individualistiska medelklassvärden och tar inte hänsyn till hur familjeliv och barnomsorg kan upplevas för någon tillhörande minoritetsgrupp eller annan social klass. Normer om hur familjeliv ska se ut eller hur barn ska uppfostras styr professionella handlingar och bedömningar, och de kulturella föreställningarna om hur bra föräldrar är får konsekvenser i den sociala barnvården. Mot bakgrund av den normativa bilden av vilka föräldrar som räknas som värdiga, där 'invandrarfamiljer' bedöms som avvikande, kan slutsatsen dras att familjehemsvården i ett direkt led påverkas av vilka familjehem som anses placeringsbara. Om de yrkesverksamma socionomerna bedömer

familjehem utefter idealbilden av hur en familj ska se ut, riskerar de att exkludera många av de familjehem som går emot den gällande normen. Socialarbetare inom familjehemsvården riskerar att reproducera bilden av 'invandrarfamiljen' som problematisk och på grund av detta behövs kunskap kring ämnet men även ett aktivt värderingsarbete som syftar till att förändra och ifrågasätta bilden av vilka familjer som får förtroendet att ta hand om ett behövande barn.

Utifrån analysen går det att se hur många familjehem som blir utsatta för rasism, vilket är ett forskningsområde med en del blinda fläckar inom socialt arbete och därmed också familjehemsvården. Detta bidrar till en ökad förståelse och behov för ett antirasistiskt arbete inom familjehemsvården, och för att skapa ett antirasistiskt socialt arbete måste förändring ske på olika nivåer, både strukturellt och institutionellt. Det måste också finnas en medvetenhet hos socialarbetaren om dennes förhållningssätt och fördomar samt att det finns en kontinuerlig reflektion över insatser, rutiner och förhållningssätt (Dominelli 2018). Denna studie syftar till att öppna upp för kunskap för de yrkesverksamma socionomer inom familjehemsvården då själva kärnuppgiften i socialt arbete är att synliggöra levnadsvillkoren för marginaliserade grupper och på så sätt bidra till social förändring.

2. Bakgrund

I detta kapitel introduceras hur familjehemsvården har sett ut historiskt och utvecklats fram till i dag. Därefter presenteras den rådande lagstiftningen kring placering av barn i familjehem och sedan förklaras hur utredning och matchning går till. Det redogörs även för hur de privata aktörerna inom familjehemsvården har uppkommit och arbetar, eftersom de informanter som intervjuats i nuläget befinner sig i den kontexten.

2.1 Familjehemsvård i en historisk kontext

Idén att använda familjen som modell för verksamhetens organisering inom barnvården är historiskt förankrad och familjehemmet är en seglivad institution (Rasmusson & Regnér 2013). Under hela 1900-talet har det varit lagstiftarnas intention att barn som inte kan bo med sina egna föräldrar bör placeras i familjehem och inte på institution (Höjer 2012). Enligt Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2012:11) har familjehemsvården en lång tradition i Sverige, den första fosterbarnsstadgan kom till redan 1785 då föräldralösa eller ekonomiskt utsatta barn skickades ut till olika hem av präster eller fattigvårdsnämnder. Många barn for illa och utnyttjades som arbetskraft, och i början av 1900-talet började samhället reagera på fosterbarnens villkor. Ett led i detta blev en lagstiftning för att stärka och skydda barnen. Under 1920-talet utökades lagen och den första barnavårdslagen, som gav samhället rätt och skyldighet att vid behov ta barn från deras föräldrar, skapades. Då fosterbarnsvården initialt fokuserade på att barnet skulle bryta kontakten helt med sin ursprungsfamilj, förändrades detta i takt med att kunskapen om föräldrars känslomässiga betydelse för barns utveckling ökade. Mellan 1960-talet och 1970-talet började man lägga mer resurser på det förebyggande arbetet i familjer för att undvika separation mellan barn och föräldrar, något man hade lärt sig var traumatiskt för barnen. I den stora socialtjänstreformen som trädde i kraft 1982 byttes orden fosterhem och fosterbarn ut till familjehem och familjehemsplacerade barn (SOSFS 2012:11).

Den vanligaste anledningen till placering i familjehem är bristande omsorgsförmåga hos föräldrarna, vilket kan röra sig om missbruk, psykisk sjukdom, intellektuell funktionsnedsättning, misshandel, sexuella övergrepp eller annat våld i familjen (SOSFS

2012:11). Familjehemmet är sedan många år den vanligaste placeringsformen och 2017 var det närmare 30 000 barn som behövde heldygnsvård genom samhällets försorg (Regnér & Rasmussen 2018). Synen på familjehemmets roll har gått från att de ska fungera som ett ersättningshem, där föräldraskapet skulle verka som ett biologiskt, till ett kompletterande hem där barnet bor en period av sitt liv. Kraven på familjehemmen kom därmed att förändras, där uppgiften tillsammans med socialtjänsten blev att hålla kontakt med biologiska föräldrar och släktingar. Dessutom förväntas familjehemmet kunna samarbeta med andra professionella som familjehemssekreterare och BUP-personal, vilket har medfört en professionalisering av familjehemmen (Rasmusson & Regnér 2013).

2.2 Familjehem och lagstiftning

Den nuvarande lagstiftningen betonar frivillighet och samverkan där socialtjänsten ska verka för återförening mellan barn och biologiska föräldrar och för att de ska ha kvar kontakten under placeringen. I Socialtjänstlagen 6 kap. 1 § (SFS 2001:453) står det under "vård utanför det egna hemmet" att socialnämnden ska sörja för att den som behöver bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem. Vården bör dessutom utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön. Detta understryker vikten av barnets kontakt med sin ursprungsfamilj och definierar även det uppdrag som familjehemmet har i sin vård av barnet. I Socialtjänstlagen 6 kap. 5 § sägs det dessutom att barnet i första hand ska placeras hos någon anhörig eller närstående men att barnets bästa alltid ska beaktas (SFS 2001:453). I Socialstyrelsens föreskrifter står bestämmelser kring att socialnämnden ska utreda familjehemmen för att bedöma om de är lämpliga (SOSFS 2012:11). Barnet eller ungdomen ska erbjudas vård som är trygg, ändamålsenlig och präglad av kontinuitet.

2.3 Rekrytering, utredning och matchning

Antalet barn och unga som är i behov av en placering ökar, samtidigt som det har blivit svårare att rekrytera familjer som vill åta sig uppdraget som familjehem. Detta är enligt kommunerna en bekymmersam situation vilket gör att de söker nya metoder för att rekrytera

familjehem (Höjer 2012). Socialtjänsten får inte besluta att placera ett barn för stadigvarande vård i familjehem om inte förhållandena och förutsättningarna där är utredda av socialnämnd. Regnér och Rasmussen (2018) skriver om familjehemsutredningar som en känslig uppgift där utredaren ska finna goda och läkande egenskaper som bara familjer kan erbjuda, i motsats till andra hjälpanse vårdinsatser. Detta bygger på en idé om att det finns ett 'vanligt' och ' normalt' familjeliv vid vilken man bär kända roller som kan verka läkande för barnet som bor där. Regner och Rasmussen (2018) tar grepp om det outforskade området inom familjehemsvård, nämligen utredningsprocessen, och presenterar de krav man har på tilltänkta familjehemsföräldrar. Kraven är att de ska vara mogna och känslomässigt tillgängliga, det ska finnas tid och engagemang för uppdraget, de ska ha en stabil social situation, goda inbördes relationer, tillgång till ett stödjande nätverk samt inneha den hälsa, psykiska stabilitet och uthållighet som krävs för uppdraget. Men också äga kunskap, erfarenhet och förmåga att ge vägledning som ett placerat barn behöver samt visa god samarbetsförmåga och beredskap att ta emot hjälp. Författarna menar att det är en mängd faktorer som ska kunna utredas, bedömas och analyseras i utredningsarbetet och då några är mer svårbedömda än andra kräver de olika typer av kunskaper (Regner & Rasmussen 2018). De professionella hämtar kunskaperna från både forskning och teori men också ur egna professionella färdigheter.

Utöver dessa egenskaper ska familjen också ha förutsättningar att tillgodose behoven hos det specifika barn man söker ett hem till, vilket kallas att 'matcha' barn och familj (Socialstyrelsen 2013). Regnér och Rasmussen (2018) påtalar den bristande forskning som finns inom detta ämne både i Sverige och internationellt. Dock finns viss brittisk familjehemsforskning (se: Sinclair & Wilson 2003) som visar att 'rätt' familj till 'rätt' barn visar på olika aspekter som kan härledas till lyckade placeringar. Det handlar bland annat om egenskaper hos barnet, egenskaper hos familjehemsföräldrarna och barnet men konstaterar att bristen på familjehemsföräldrar kan göra matchningen svår.

2.4 Privata aktörer

Sallnäs och Wiklund (2015) skriver att den privata verksamheten inom familjehemsvården troligtvis har ökat under 2000-talet. Privata aktörer förekommer inom alla vårdformer inom barn- och ungdomsvården, där familjehemsvården indirekt har berörts av privatiseringen via

så kallade konsulentstödda familjehemsföretag. Familjehemmen rekryteras av privata aktörer som svarar för handledning och andra former av stöd i uppdraget som familjehem, något som annars ligger på socialtjänsten. Det förekommer att kommuner anlitar en enskild verksamhet för att få tillgång till ett familjehem som kan få handledning och lättillgängligt stöd av en konsulent (Socialstyrelsen 2013). Skillnaden är att råd, stöd och annan hjälp enligt 6 kap. 7 § SoL även ges till familjehemmet av den konsulentstödda verksamheten (SFS 2001:453).

I praktiken ser processen ut som följande:

1. Kommunen får ett ärende om ett barn som behöver placeras i ett familjehem
2. Familjehemssekreteraren hos den aktuella kommunen söker därefter ett matchande familjehem till barnet hos kommunens egna familjehem
3. Om en matchning inte går att genomföra eftersöks familjehem från de vårdföretag som den kommunen har upphandlat avtal med
4. Om en matchning inte går att genomföra eftersöks ytterligare familjehem från de vårdföretag som inte har avtal med kommunen (Sallnäs, Wiklund & Östberg 2012)

Familjehemskonsulenternas arbetsuppgifter liknar de som familjehemmens sekreterare inom socialtjänsten har. De rekryterar och ger stöd åt familjehem på kommunernas uppdrag (Rasmusson & Regnér 2013) Dock erbjuder de privata alternativen inom familjehemsvården en tätare kontakt med familjehemmen med handledning i hemmet varannan vecka, tillgänglighet dygnet runt samt att konsumenten agerar som stöttande mellanhand mellan familjehemmet och omgivande institutioner, exempelvis socialtjänsten och sjukvården. Detta gör att kontakten mellan familjehemmet och familjehemskonsulenterna är tät och personlig.

3. Tidigare forskning

I följande kapitel introduceras tidigare forskning vad gäller rasism inom familjehemsvården. De sökord som användes var “foster care”, “foster family” och “racism” i databasen *Proquest - Social sciences*. Ganska snabbt upptäcktes att området var svagt beforskat, framförallt i en svensk kontext. Den forskning som finns fokuserar på utredningsprocessen och de hinder som kan dyka upp i samband med det. Begreppet “racism” avsmalnades för att precisera sökningen ytterligare, då “racism” är ett brett begrepp som inkluderar områden som inte är relevanta för denna studie. Då användes istället “migrant family” som söktes ihop med “foster care” samt “foster family” och även då uppkom liknande träffar som innan. I ett senare skede delade en sakkunnig med sig av relevanta artiklar och litteratur kring det valda ämnet.

Eftersom det finns en kunskapslucka gällande vårt valda område i Sverige, redogörs följande hur etnicitet och familjehemsforskning ser ut i en anglosaxisk kontext.

Familjehemsforskningen kompletteras med ytterligare forskning som behandlar intersektionalitet och normaliseringsprocesser i Sverige. Därefter presenteras forskning om den kompensation som familjer med utländsk bakgrund gör dagligen i mötet med bland annat skolväsendet, för att undvika att bli granskade på grund av sitt ursprung. Slutligen framförs forskning som gjorts i Sverige om kultur och etnicitet i det sociala arbetet.

I den tidigare forskningen förekommer det olika benämningar för personer med utländsk bakgrund, vilket beror på att författarna har olika teoretiska hemvister, dessutom är forskningen något daterad. Det har därför funnits en medvetenhet att återge författarnas egna begrepp för personer med utländsk bakgrund, trots att benämningarna skiljer sig åt.

3.1 Etnicitet och familjehemsforskning

Ronny Flynn (2000), universitetslektor på Milton Keynes i England, har skrivit en forskningsartikel där förhållandena kring att placera vita barn hos svarta eller vita vårdgivare undersöks. Artikeln utgår från ett brittiskt perspektiv och föreslår att placering av vita barn hos svarta familjehem borde övervägas och uppmuntras genom att använda sig av ett kompetensbaserat angreppssätt. Flynn (2000) använder sig av begreppet “same race

placement” som används inom den sociala barnvården i England. Med detta menas att denna policy, som betyder att man placerar vita barn hos vita familjehem, har varit normen trots att termen från början var anpassad för svarta barn. Vad gäller interkulturella placeringar har detta traditionellt sett varit en enkelriktad väg för svarta barn till vita familjehem. Flynn (2000) pekar på denna obalans och hänvisar till tidigare forskning där socialtjänsten aldrig, med undantag för allvarliga situationer med kort placering, placerade vita barn med svarta familjehem. Att placera vita barn hos svarta familjehem är inte aktuellt för vare sig de beslutande politikerna eller de biologiska föräldrarna. Studien visar att svarta familjer tacklar rasism bättre, umgås mer med barnets biologiska nätverk, interagerar mer med människor av olika etnisk härkomst samt lever mer mångkulturellt. Detta visade sig vara tvärtom när de jämförde med vita familjer.

3.2 Intersektionalitet och normaliseringsprocesser inom den sociala barnvården

Lena Sawyer (2012), forskare i socialt arbete, skriver i *Intersectional Normalization Processes in a Swedish Family Assessment Home* om normaliseringsprocesser i svenska utredningshem. Forskningsartikeln fokuserar på hur etnicitet, klass och kön används av personalen på utredningshemmen för att konstruera den normala familjen och för att särskilja sig från de som behöver utredas. Syftet med artikeln är att väcka en diskussion om social rättvisa i socialt arbete, specifikt frigörande antiförtryckande socialt arbete. Men också för att bidra till den kritiska forskningen och förståelsen av makt genom att använda en intersektionell analys. Sawyer (2012) lyfter begreppet norm, normalitet och normalisering och applicerar detta till socialt arbete. Vidare beskriver författaren att professionella ofta lär sig att se och kategorisera människor som ‘normala’ och ‘icke normala’, där de har tolkningsföreträde och deras blick färgas av vad som anses normalt. Undersökningen visade att flertalet i personalen såg sig själva som ‘vanliga’ och ‘normala’ och att de använde sig av termen ‘Svenssons’ som term för normalitet, detta för att dra en gräns mellan sig själva och familjerna på boendet. ‘Svensson’ betyder bland annat heterosexuell kärnfamilj och även om termen markerades som ‘färgblind’ så visar utpekandet av vissa familjers icke-vithet och utländskhet på det motsatta (Sawyer 2012).

Tommy Lundström (2003), professor i socialt arbete vid Stockholms universitet, och Marie Sallnäs, universitetslektor i socialt arbete vid Stockholms universitet har skrivit en artikel om hur barnavårdsproblem över tid har kopplats till klass, kön och etnicitet. Den sociala barnavården har länge präglats av en moraliserande syn på familjer där arbetarklass, ensamstående mammor och familjer med annan etnicitet anses ha sämre föräldraförmåga. När det kommer till barns utsatthet visar resultatet att det finns fyra faktorer som bidrar till en ökad risk att samhället behöver gripa in. Dessa faktorer är att vara ensamstående mamma, att ha en utländsk bakgrund, fattigdom eller att tillhöra en etnisk minoritet.

3.3 Synen på etnicitet och kultur inom socialtjänsten

Barzoo Eliassi (2013), docent på institutionen för socialt arbete vid Linnéuniversitetet, har skrivit artikeln "*Orientalist Social Work: Cultural Otherization of Muslim Immigrants in Sweden*", där han kritiskt granskar användandet av konceptet "kultur" i Sverige för att problematisera synen på hur invandrare påstås misslyckas med sin integrering i samhället. Eliassi (2013) menar att det finns en förutfattad mening att familjer från mellanöstern är traditionella, auktoritära och omoderna medan svenskarna presenteras som moderna, demokratiska och progressiva. Muslimska män porträtteras som förövare och kvinnorna och barnen som offer som behöver räddas. Eliassi (2013) problematiserar hur vissa fenomen blir synonymt med den muslimska kulturen medan samma fenomen inte kopplas samman med den svenska. Detta gör att invandrarfamiljer kopplas samman med kultur medan svenska familjer har individuella problem. Författaren skriver att normalisering är ett kraftfullt verktyg att använda för att utöva makt. Inom socialt arbete är invandrarfamiljer i riskzonen för att bli pådyvlade vissa epitet för att sedan tvingas in i en normaliseringsprocess. Detta gör paradoxalt nog att många sociala institutioner förstärker invandrares känsla av exkludering. Eliassi (2013) menar att 'invandrarfamiljen' konstrueras som avvikande, och att man inom socialt arbete reproducerar och förstärker den rådande synen på den muslimska familjens kultur.

Även Sabine Gruber (2015), docent vid Linköpings universitet, pratar om kultur som görs till både en lösning och förklaring på sociala problem som förknippas med en invandrarbakgrund. Det handlar om att olikheter kopplas till vissa etniska bakgrunder och till människor som

identifieras med dessa, inte om etniska bakgrunder och skillnader överlag. Problemet är att vissa individer görs till bärare av kulturellt kännetecknande skillnader, samtidigt som en svensk bakgrund kopplat till klass, kön och ålder är förhållandevis oproblematiskt. Gruber (2015) menar att socialarbetaren är opartisk, kulturbefriad och neutral i sitt handlande, där klienten å andra sidan ses som bärare och begränsad av sin kultur. Detta leder till att hierarkiska relationer mellan klient och socialarbetare skapas och upprätthålls, klienten riskerar då att utsättas för stereotypisering där individuella behov och problem ignoreras.

År 2006 kom rapporten *“Den segregerade integrationen, om social sammanhållning och dess hinder”* (SOU 2006: 73). Rapporten behandlar problemet med segregation och den strukturella diskrimineringen i det svenska samhället. Som en del i rapporten har Barzoo Eliassi, docent vid institutionen för socialt arbete på Linnéuniversitetet, gjort en kvalitativ studie med syfte att undersöka tio socialarbetare och deras medvetenhet om diskriminerande föreställningar gällande klienter med invandrabakgrund (SOU 2006: 73). Eliassi belyser den kunskapslucka som finns vad gäller forskning som rör rasism och diskriminering inom socialtjänsten, som anses bero på självbilden om att svenska myndigheter bedöms vara neutrala aktörer samt “etniskt” blinda gentemot de människor som de dagligen har kontakt med i sitt arbete. Resultatet visar att socialtjänsten i stort menar att diskussionen om rasism och diskriminering är för laddad och att det är anledningen till att det inte tas upp på en organisatorisk nivå. Socialtjänsten verkar genomsyras av stereotypiska föreställningar om vissa grupper i samhället, vilket påverkar socialarbetarnas bemötande och beslut, som i sin tur riskerar att påverka klienternas sociala verklighet. Ett färgblint och individinriktat socialt arbete leder till diskriminering av klienter med invandrabakgrund, där fokus endast läggs på individen och förbiser strukturella faktorer (SOU 2006: 73).

Ayan Handulle, doktorand på Stavangers universitet, och Anders Vassenden (2020), professor på Stavangers universitet, har skrivit en forskningsartikel som bygger på en etnografisk studie av somaliska föräldrar i Oslo, och deras syn på den sociala barnavården i Norge. Syftet är att utforska hur somaliska föräldrar framställer en norsk medelklassidentitet i interaktionen med skol- och förskolepersonal. Skolan är enligt lag skyldig att anmäla till socialtjänsten om det uppstår en misstanke om att ett barn far illa. Handulle och Vassenden (2020) analyserar hur dessa föräldrar agerar och noggrant förbereder sig inför möten med skolpersonal.

Förberedelserna handlar om att motverka stigma baserat på sin etnicitet, genom att använda sig av kompenserande strategier för att inte bli granskad och anmäld till socialtjänsten. Vad gäller etnicitet och den sociala barnavården, visar studiens resultat att det finns en skepsis hos socialsekreterare som härleds till misstänksamhet och fördomar baserat på synlig etnicitet eller "ras". Artikelförfattarna menar att problematiken sträcker sig långt utöver mötet mellan socialsekreterare och klienter, eftersom de också uppträder i mötet med omgivande institutioner.

3.4 Tidigare forskning i relation till vårt forskningsområde

Det finns en problematik kring de många benämningar som finns för människor med utländsk bakgrund, vilket forskningen styrker. Författarna till den tidigare forskningen som sträcker sig bak till 2006 hade troligtvis inte använt sig av samma begrepp idag. På grund av detta är det också svårt att hitta relevant forskning som rör rasism och exkluderingsprocesser. Som tidigare nämnts finns en stor kunskapslucka rörande rasismforskning och familjehemsvård i Sverige, vilket ledde till behovet av att utöka sökningen till andra länder. Enligt oss är den forskningen ändå relevant då den är utförd i England respektive Norge, som i vår mening är likt Sverige i många avseenden. Forskningen som har presenterats belyser hur etnicitet synliggörs och konstrueras inom organisationer i det sociala arbetet vilket enligt oss också behandlar rasism. Det har varit betydelsefullt att titta på forskning som rör sig inom en organisatorisk kontext då intresset ligger i att undersöka strukturella och institutionella förklaringar till rasism inom familjehemsvården. Den presenterade forskningen belyser dessutom hur kön, klass och etnicitet samt normaliseringsprocesser i den sociala barnavården, vilket är relevant för vårt kunskapsområde som handlar om hur familjer konstrueras i förhållande till ovan nämnda epitet.

4. Teoretiska utgångspunkter och begrepp

I följande kapitel presenteras de teoretiska begrepp och perspektiv som använts för att analysera empirin. Det teoretiska ramverket består av: rasism och skapandet av “den andre”, antirasistiskt socialt arbete samt intersektionalitet.

4.1 Rasism och skapandet av ‘den andre’

Utgångspunkten för hur rasism kan förstås är att se den som ett strukturellt, institutionellt och vardagligt fenomen och att det finns kopplingar mellan både de mest artikuleraformer av rasistiska ideologier och den diskriminering som rasifierade grupper utsätts för i Sverige (Mulinari 2009). Dominelli (2018) förklarar den *strukturella rasismen* som något djupt inbäddat i de sociala strukturerna vilka är baserade på sociala resurser och maktstrukturer, som reproduceras och ger kontinuitet via förgivettagna praktiker. Vidare beskriver författaren hur den *institutionella rasismen* hänvisas till de lagar, rutiner och den politik inom en organisation som ger behörighet, makt och auktoritet till den dominerande gruppen i samhället. *Personlig rasism* kännetecknas av individers fördomar, negativa attityder och handlingar som förnekar vissa grupper värdighet, jämlikhet och mänsklighet.

Dominelli (2018) skriver om rasism som ett fortsatt ökat globalt problem i världen och därmed också i det sociala arbetet. Rasismen förklaras som ett socialkonstruktivistiskt fenomen, där den sociala konstruktionen “ras” förklaras via de kulturella uppfattningar människor har och har haft genom tiderna om vissa grupper. Rasismen är inget nytt fenomen och har genom historien sett olika ut och även manifesterats på olika sätt beroende på geografisk plats. Idag fokuseras det mer på kulturell rasism som innefattar element som mat, språk, religion, trossystem och traditioner. Rasifiering av människor är en socialt konstruerad process, där “ras” blir exkluderande genom att legitimera att sociala resurser tillhör den dominerande vita gruppen. Rasistiska dynamiker rasifierar människor på olika sätt, oavsett om detta erkänns eller inte, där vita människor tilldelas en privilegierad vithet medan svarta människor undermineras genom samma process. Den senare gruppen utsätts för stereotypisering, ses som avvikande och ej bidragande till samhället. Den privilegierade vita

gruppen använder sig av en ensidig syn på identitet där de utnyttjar sin position i samhället till att granska de som avviker från normen i en så kallad normaliseringsprocess, på så sätt skapas ett 'vi och 'dem'. Ett led i detta är den *kulturella rasismen*, som reducerar vissa grupper till att vara sin kultur. Detta har efter den 11 september återskapats mot muslimer genom 'kriget mot terrorismen' där idéer om 'den andra' styrs av den andres inneboende våldsamt (Dominelli 2018).

Mulinari (2009) förklarar att det finns en konstruktion av 'invandrarkvinnan' som ett problem som måste åtgärdas, men också en rasistisk diskurs om 'invandrarfamiljen' som regleras genom hedersinspirerade patriarkala värderingar. Den svenska konstruktionen av 'invandrarkvinnan' som den förtryckta kvinnan som måste räddas i motsats till den 'moderna' och 'fria' svenska kvinnan skapar även här ett 'vi' och 'dem'. Med den här konstruktionen som har rasistiska och koloniala förtecken, blir det omöjligt att belysa variation och bredd inom gruppen invandrarkvinnor. I denna konstruktion kopplas även svenska värderingar ihop med demokrati och mänskliga rättigheter vilket blir något som 'invandrare' saknar. Dominelli (2018) förklarar hur de rasifierade maktrelationerna förtrycker den svagare gruppen genom att erhålla privilegier och diskriminera rasifierade grupper socioekonomiskt, kulturellt och politiskt. Den dominant gruppen i samhället erhåller privilegier i vardagslivet som tas för givet, medan de i den underlydande gruppen får skapa sociala resurser genom deras personliga kompetens, karismatiska personlighet och nätverksförmågor.

4.2 Antirasistiskt socialt arbete

Dominelli (2018) understryker vikten av att förstå rasifierat förtryck och hur det yttrar sig på olika plan inom det sociala arbetet, exempelvis på ett personligt, institutionellt och kulturellt plan. Allt detta sammantaget är grundläggande för att kunna arbeta antirasistiskt. Som begrepp har antirasistiskt socialt arbete sin utgångspunkt i rasifierade sociala relationer där svarta människor skildras som underlägsna. Målet med antirasistiskt arbete är att utrota rasistiska sociala relationer och dynamiker i samhället och inom professioner. Genom att förstå detta kan vita människor uppmuntras till att tackla rasistisk praxis på ett personligt och kollektivt plan inom organisationer och institutioner. De kan också lära sig om svartas

perspektiv och bygga allianser med rasifierade människor genom att komma överens om gemensamma mål för att utrota rasism och skapa jämlika partnerskap.

Dominelli (2018) skriver om hur vita socialarbetare antar att deras personliga tolerans och engagemang i arbetsetik som grundar sig i jämlikhet gör det möjligt för dem att arbeta antiförtryckande, men svarta människors erfarenheter av detta visar att det inte stämmer. Författaren menar att många vita människor tar anstöt av att kallas för rasister, men accepterar och medverkar ändå i komplexa och invecklade rasistiska praktiker i vardagslivet.

Inom den sociala barnvården och i arbetet med familjer skriver Dominelli (2018) om varför ras har betydelse i arbetet med svarta och rasifierade familjer. För att kunna arbeta antirasistiskt krävs en förståelse av konstruktionen av den 'svarta familjen'. Den innebär att svarta familjer målas upp som avvikande och farliga i jämförelse med den vita medelklassfamiljen. De svarta familjernas bidrag och kompetens i relation till barns uppväxt nedgraderas och bedöms vara otillräcklig (Dominelli 2018). Ingen hänsyn tas till de svarta familjernas olika etnicitet utan bilden som reproduceras innefattar alla icke-vita. I västvärlden har professionella socialarbetare uppmuntrats att överväga dessa familjer som 'riskfyllda' och därigenom förstärkt starka missuppfattningar om dessa familjers definierade egenskaper. Det finns även en negativ begreppsbildning och myt om familjer med afrikanskt ursprung vilka porträtteras som oförmögna att ta hand om sina barn. I motsats till detta finns det forskning som visar att svarta familjer erhåller styrka, solidaritet, socialt kapital samt förmåga att stärka identiteten som svart i sitt föräldraskap (Dominelli 2018). De styrkor de svarta familjerna innehar och betydelsen de har i barnens liv blir inte erkänt, inte heller den motståndskraft som uppstår när de tillsammans överlever rasism i vardagslivet. För att arbeta antirasistiskt i praktiken måste socialarbetaren förstå hur subtilt rasismen fungerar i vardagen och att rasismen olika grupper utsätts för skiljer sig från varandra utifrån olika erfarenheter. Men också att plocka isär och ifrågasätta de verkligheter som skapas för att reproducera och vidmakthålla vissa sociala strukturer som sätter en grupp över en annan (Dominelli 2018).

Det finns även rasistiska och sexistiska funktioner som via processer konstruerar svarta kvinnor till 'klienter' och dessa processer behöver socialarbetare vara medvetna om för att kunna arbeta antirasistiskt. Afrikanska kvinnor blir klientifierade i en process där de ses som

‘problematiska’ medan kvinnor från Mellanöstern konstrueras som förtryckta och utsatta för bland annat tvångsäktenskap. Dominelli (2018) uppmärksammar betydelsen av att vita socialarbetare behöver förändra narrativet de associerar med rasifierade familjer, detta för att öppna upp för nya kunskaper som i sin tur ger möjligheter att arbeta mer jämlikt och livsbejakande. Poängen är att inte göra rasifierade kvinnor till offer utan att arbeta med och främja styrkor och motståndskraft hos dessa kvinnor.

4.3 Intersektionalitet

Intersection på engelska betyder “skärningspunkt” eller “korsning”, vilket är just det som intersektionalitet handlar om: att belysa hur olika kategorier och maktstrukturer samspelar och påverkar varandra simultant (Mattson 2015). Intersektionalitet illustrerar hur ojämlikhet och maktutövande kopplas till tillskrivningar baserat på exempelvis etnicitet, kön, klass, sexualitet, funktion och ålder (de los Reyes & Mulinari 2005). Vidare definierar författarna intersektionalitet som “ett teoretiskt perspektiv som tvingar oss att se på verkligheten med nya ögon och får oss att ifrågasätta för given tagen kunskap om den sociala ordning som vi lever i” (2005: 23). Genom att utgå från ett intersektionellt perspektiv kan vi förstå hur makt inte bara utövas på ett plan utan påverkar oss på flera nivåer samtidigt. När olika former av makt reduceras till ensidiga kategorier gör det oss blinda för de olika former av över- och underordning som samspelar i den sociala värld vi lever i. Fokus behöver istället ligga på hur vi kan förstå hur olika typer av maktstrukturer skapar och upprätthåller ojämlikhet samt påverkar individers möjligheter att agera inom samhällets strukturer.

Intersektionalitetsbegreppet har lyfts som en antirasistisk kritik till den “vita” feminismen, som kritiserar synen på kategorin “kvinna” och att den använts på ett onyanserat sätt (de los Reyes & Mulinari 2005; Mattson 2015). De menade att genusforskningen utgått från vita heterosexuella västerländska medelklasskvinnors erfarenheter och på så vis förtryckt och osynliggjort andra kvinnor (Mattson 2015). En intersektionell analys vill därför framhäva hur vi kan förstå och förena andra sociala relationer än kön till maktutövning, framförallt till vithet och de privilegier som det medför i ett rasifierat samhälle (De los Reyes & Mulinari 2005). Den antirasistiska forskningen vill lyfta rasismen med andra ojämlikhetsprocesser, och strävar efter en mer komplex förståelse av av rasifierade kroppars upplevelser av förtryck.

Etnicitet, klass och kön betraktas som en grundläggande del i det ojämlikhetssystem som parallellt med varandra skapar överordning och underordning.

4.4 Teoretisk diskussion

Utgångspunkten för den teoretiska förståelsen av rasism, utgår från ett socialkonstruktivistiskt perspektiv då begrepp som “ras”, “invandrarfamilj”, och “de andra” är socialt konstruerade och skapas i samspel mellan människor i samhället. Detta stämmer överens med den syn på rasism som Dominelli (2018) delar i sin forskning om rasifiering och antirasistiskt arbete vilket har använts som utgångspunkt i analysen. Utifrån begreppet ‘normalisering’ och skapandet av ‘den andra familjen’ har Mulinari (2009) utgått från ett postkolonialt perspektiv vilket har använts för att undersöka hur etnicitet, ras och konstruktionen av “invandrarfamiljen” befinner sig i relation till makt. I intersektionalitetsbegreppet inkluderas även där maktaspekten utifrån ett feministiskt och postkolonialt perspektiv, vilket var aktuellt vid undersökning och analys av resultatet, där etnicitet, genus och klass undersöktes i förhållande till den “svenska” idelfamiljen. Det har ständigt funnits en medvetenhet kring att valet av teori påverkar på vilket sätt resultatet tolkats. Att inta ett perspektiv leder således till uteslutning av andra förklaringsmodeller.

5. Metod

I följande kapitel redogörs för hur forskningsprocessen genomförts. Inledningsvis presenteras den epistemologiska förståelsegrund samt den kvalitativa ansats som varit utgångspunkten. Därefter beskrivs det urval som gjorts för att samla in empirin. Det redogörs även för hur analysen av det insamlade materialet gått till och de etiska överväganden som tagits ställning till inför och under arbetet med denna uppsats. Avslutningsvis presenteras en reflektion kring uppsatsens genomförande och tillförlitlighet med hjälp av begreppen validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Sedan beskrivs hur arbetsfördelningen har sett ut under uppsatsens gång.

5.1 Vetenskapsteori

Varje forskare har sin syn på vad kunskap är och vad som anses vara sant. Således kommer varje forskare ha olika tillvägagångssätt beroende på hur denne ser på ett problem och hur det kan studeras för att det ska bli trovärdigt för en själv och för andra inom samma vetenskapsområde. De olika sätt att betrakta världen på styr våra tankar och föreställningar om hur vi ser på oss själva och världen omkring oss, vilket är vad man inom samhällsvetenskapen kallar ett paradigm. Ett paradigm är filosofiska antaganden om verklighetens beskaffenhet (Chilisa & Kawulich 2012). *Ontologi* är läran om hur världen är beskaffad (Kvale 2014), *epistemologi* ställer frågan om hur vi vet vad vi vet, det vill säga läran om kunskap, samt *axiologi* som är läran om vad vi tror är sant.

Vid användning av en kvalitativ forskningsmetod används vanligen ett konstruktivistiskt eller tolkande paradigm där man vill förstå världen så som andra upplever den. En ontologisk utgångspunkt inom konstruktivismen är att sanningen är konstruerad och att det finns lika många verkligheter som det finns människor som konstruerar dem. Ett konstruktivistiskt paradigm tar avstamp i den epistemologiska uppfattningen om att kunskap är subjektiv. Eftersom den är socialt konstruerad och sinnesberoende finns sanningen i den mänskliga erfarenheten. Den postkoloniala paradigmerna har en ontologisk utgångspunkt som tar avstamp i att den sociala verkligheten som undersöks kan förstås i relation till de anslutningar som människor har till sitt ursprung. Diskussionens kärna är människors erfarenheter av kolonialt

förtryck och den postkoloniala paradigmen axiologi betonar respekt för marginaliserade grupperas trossystem och värderar kulturella sätt att förstå världen (Chilisa & Kawulich 2012).

Empirin har tolkats genom både en socialkonstruktivistisk och postkolonial syn på kunskap och applicerat det på vårt resultat. Rasismen har förstått som ett socialkonstruktivistiskt fenomen där "ras", "invandrare" och "invandrarfamilj" är socialt konstruerade, vilket innebär att de laddas med olika betydelser som människor skapat. Således tar hela analysen av resultatet avstamp i människors erfarenheter av verkligheten, det vill säga de upplevelser som människor har av rasism. Det postkoloniala perspektivet hjälper oss förstå hur den svarta kvinnan diskrimineras och konstrueras i samhället, tillsammans med andra maktordningar.

5.2 Metodval

Den kvalitativa metoden söker enligt Kvale och Brinkmann (2014) kvalitativ kunskap, och har som mål att erhålla nyanserade beskrivningar av olika aspekter av människors livsvärld. Den lämpar sig därför för denna studie och de teoretiska utgångspunkter som valts, som syftar att undersöka vilka upplevelser och erfarenheter familjehemskonsulenter har kring hur familjehem med utländsk bakgrund behandlas. För att kunna ta del av familjehemskonsulenternas upplevelser genomfördes sex semistrukturerade intervjuer, därefter har en del av det empiriska materialet kopplats till teorier och begrepp. Detta beskriver Bryman (2018) som ett abduktivt tänkande, där forskaren grundar en teoretisk förståelse av de kontexter och människor denne studerar, utifrån det språk, innebörder och perspektiv som format dennes världsbild. Initialt fanns tankar och teorier om arbetet med familjehem med utländsk bakgrund vilket gav en antydning om eventuell rasism när intervjuguiden skrevs och teorier diskuterades. Genom att utgå från teorier och begrepp har en deduktiv ansats använts. Bryman (2018) förklarar att en deduktiv ansats innebär att forskaren formar hypoteser kring ett område utifrån vad denne redan har kunskap om. När materialet transkriberats och analyserats upptäcktes att informanterna betonade sådant som inte kunde undersökas med våra ursprungliga teorier. Därför inkluderades nya teoretiska begrepp som rasism ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, antirasistiskt socialt arbete, strukturell rasism och skapandet av "den andre" samt intersektionalitet. Slutligen utmynnade resultatet i en induktiv ansats, som innebär att teorin är ett resultat av forskningen (Bryman 2018).

5.3 Urval och kontakt med informanter

I ett första steg skickades förfrågningar om att medverka i studien ut via via mail till familjehemssekreterare i olika kommuner runt omkring staden. Detta kallas för ett målstyrt urval, där urvalet görs utifrån målet med forskningen och där informanterna väljs ut på grundval av kriterier som gör det möjligt att besvara forskningsfrågorna (Bryman 2018). Således valdes informanter ut där kunskapen och erfarenheten om familjehemsvård var känd. Dock uteblev responsen från de initialt kontaktade familjehemssekreterarna. Taktiken byttes ut och istället skickades nya förfrågningar ut till sex familjehemskonsulenter på den arbetsplats där en av författarna till denna uppsats haft sin verksamhetsförlagda utbildning. Samtliga sex informanter ställde upp på att intervjuas, något som i efterhand visat sig framgångsrikt då de valdes ut efter kriteriet att deras arbetslivserfarenhet skulle innefatta arbete med familjehemsvård i minst fem år, men även ha erfarenhet av att arbeta med familjehem med utländsk bakgrund. Samtliga familjehemskonsulenter hade flerårig erfarenhet av familjehemsvård inom både privat verksamhet men även inom socialtjänsten. Att välja informant utefter erfarenhet och yrkesroll kan beskrivas som ett kriteriestyrt urval där individer väljs utefter att de uppfyller ett eller ett annat kriterium (Bryman 2018). Informanterna hade dessutom ett typ av "helikopterperspektiv" då familjehemskonsulenter har en tät kontakt med familjehemmen och agerar både ombud, talesman och mellanhand för sina familjehem. Familjehemskonsulenterna kan därför se hur familjehemmen behandlas av de omgivande institutionerna som socialtjänst, skola och sjukvård, något som gav ovärderlig kunskap om den målgrupp som undersöktes.

5.4 Genomförande och bearbetning av intervjuerna

Sex stycken intervjuer gjordes med personer som jobbar som familjehemskonsulenter på ett privat familjehemsföretag. Platsen för intervjuerna skedde digitalt via Microsoft Teams och intervjuerna var ca 20-40 minuter långa. Intervjuerna skedde digitalt med anledning av covid-19 pandemin och dess restriktioner där personlig kontakt avråds. Intervjuerna blev något kortare än vad som planerats och anledningen till detta kan ha berott på att intervjuerna

gjordes digitalt vilket bidrar till ett kortare koncentrations- och fokusspann än om intervjuerna hade hållits på plats. Dessutom blev samtalen mer koncentrerade på själva temat och spontant kallprat uppstod inte. Dock gav intervjuerna all den information som behövdes för att besvara våra frågeställningar. Tider för intervjuerna har föreslagits utefter vad passat både informant och intervjuare och informanterna har haft möjlighet att tacka ja samt ändra tid om den föreslagna tiden inte passade. Vid ett tillfälle ställdes intervjun in och bokades om på nytt på grund av sjukdom.

Semistrukturerade intervjuer genomfördes, som innebär att en frågeguide att utgå ifrån har använts men där informanterna haft möjlighet att formulera svaren utifrån vad de själva tyckt har varit viktigt att ta upp. En semistrukturerad frågeguide är relativt ostrukturerad i sin natur och informanterna kan ge nyanserade svar om hur de uppfattar världen (Bryman 2018). En sådan guide valdes eftersom fokus skulle ligga på det valda temat, utan att begränsa familjehemskonsulenternas svar och intentionen låg i att följa med i deras resonemang genom att ställa undersökande följdfrågor. De första frågorna handlade om informanternas bakgrund och arbetslivserfarenhet och därefter ställdes frågor kring arbetet med familjehem med utländsk bakgrund. Slutligen ställdes några avslutande frågor där informanterna fick möjlighet att ta upp något de upplevde hade missats eller berätta mer kring ämnet. Redan här i processen diskuterades eventuella mönster och teman som utkristalliserats av den insamlade empirin, dock var intentionen att göra en tematisk analys av materialet innan några teman säkerställdes. Intervjuerna spelades in och därefter transkriberades materialet. Transkriberingen skrevs ordagrant med hjälp av utfyllnadsord som “eeh”, “hmm”, “liksom”, dessa togs dock bort i ett senare skede för att öka läsbarheten i citaten. Onödiga ord och meningar som inte är relevanta för citaten har plockats bort, för att visa detta har beteckningen [...] använts.

5.5 Analysmetod

Analysen av empirin har gjorts med hjälp av en tematisk analys i en steg-för-steg-process, detta för att strukturera upp intervjumaterialet och dela in i olika teman. Målet är att upptäcka teman och göra en detaljerad kodning av dessa för att sedan sätta ihop dem i ett någorlunda

uttömmande kategorisystem (Burnard 1991). Fokus låg på innehållet i informanternas berättelser och vilka ämnen som återkommer i varje intervju. Processen påbörjades genom steg ett, som innebär att anteckningar skrevs ned under varje intervju (Burnard 1991). Detta kunde vara vadhelst som lockade uppmärksamheten under intervjuens gång, exempelvis beskrivningar av händelser som ansågs betydelsefulla. Under steg två skrevs det transkriberade materialet ut och lästes igenom, här gjordes noteringar över generella teman som upptäcktes. Detta för att lära känna materialet, fördjupa sig i det och bli mer medveten om informanternas upplevda värld (Burnard 1991). Ett exempel på ett generellt tema kunde vara att samtliga informanter nämnde fördomar riktade mot familjer med annan kulturell bakgrund. I steg tre lästes utskriften igenom igen och så många rubriker som möjligt skrevs ned för att beskriva hela innehållet, under detta steg sållades även visst material bort som inte var relevant. Rubrikerna ska innefatta nästan hela materialet och detta steg kallas ofta för öppen kodning (Burnard 1991). Under steg fyra och fem lästes rubrikerna igenom och slogs samman till större kategorier där kategorier som liknar varandra togs bort.

Steg sex innebär att två utomstående personer läser igenom materialet för att komma med egna teman baserat på materialet. Detta uteslöts på grund av konfidentialitetskravet och brist på tillgänglighet av frivilliga personer som kunde avsätta tid för att läsa igenom allt material. Steg sju, åtta och nio innebär att en färgkodning gjordes av de teman som hittats, vilket resulterade i att materialet delades upp i bitar (Burnard 1991). Steg tio, elva och tolv bestod av att dela upp färgkodningen av de kategorier som hittats och sammanställa de olika färgerna tillsammans. Alla citat klistrades sedan in i ett separat dokument där citaten delades upp baserat på vilken kategori de tillhörde, därefter reducerades antalet citat och beskrevs i generella ordalag. De teman som hittades var: omgivande institutioners skapande av "invandrarfamiljen", fördomar i matchningsprocessen, kön, klass och etnicitet, klientifieringsprocesser, kompensation samt antirasistiskt socialt arbete.

5.6 Etiska överväganden

Forskning är nödvändigt för samhällets utveckling, därför behöver samhällets medlemmar ställa krav på att den forskning som bedrivs håller hög kvalitet och består av betydelsefulla frågor. Genom att ställa krav kan även forskningens ställning i samhället stärkas, vilket är

anledningen till att vetenskapsrådet utvecklat fyra forskningsetiska principer, som består av informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Det är viktigt att forskare inför en vetenskaplig studie gör en avvägning mot eventuella risker för berörda undersökningsdeltagare och värdet av den kunskapsproduktion som förväntas (Vetenskapsrådet 2002).

Informationskravet innebär att de som berörs av forskningen ska informeras om forskningens syfte, villkoren för deras deltagande och deras uppgift i studien samt att deltagandet är frivilligt och att de har rätt att när som helst avbryta sin medverkan. All information som kan påverka deltagarnas vilja att medverka ska framgå samt att de insamlade uppgifterna inte kommer användas för något annat ändamål än forskning (Vetenskapsrådet 2002). Inför intervjuerna skickades ett informationsbrev ut till de personer som skulle intervjuas, där en kortfattad beskrivning av de forskningsetiska principerna ingick, vad som var syftet med uppsatsen samt information om vad ett deltagande innebär och på vilket sätt de kan delta.

Samtyckeskravet innebär att deltagare har rätt att bestämma över sin medverkan, vilket betyder att forskaren behöver inhämta ett samtycke från deltagarna. Genom att medverka i en studie har deltagarna rätt att själva bestämma om de vill delta samt på vilka villkor och hur länge. Deltagare ska kunna avbryta sin medverkan utan att de påverkas negativt av det (Vetenskapsrådet 2002). Innan intervjuerna påbörjades skickades en intervjuguide ut så att informanterna skulle kunna förbereda sig på vilka frågor som skulle komma att ställas och på så sätt kunna vara med och bestämma utformningen av intervjun. Samtycke inhämtades även muntligt av informanterna innan intervjuerna påbörjades. Informanterna informerades även om att de när som helst kunde höra av sig via mail eller annat sätt om det skulle uppstå några oklarheter eller om det fanns några ytterligare frågor eller funderingar. Detta var en ömsesidig överenskommelse då detsamma gällde ett omvänt scenario.

Konfidentialitetskravet innebär att alla deltagare i studien ska anonymiseras så att de inte kan identifieras av utomstående och deras personuppgifter ska förvaras så att inte obehöriga kan nå dem (Vetenskapsrådet 2002). Genom att ta hänsyn till konfidentialitetskravet är alla de informanter som intervjuades anonymiserade. Även det privata familjehemsföretaget anonymiserades för att informanterna inte ska gå att identifiera baserat på deras erfarenheter

och berättelser. Avvägningen har gjorts att det ej är möjligt att identifiera informanterna baserat på informationen som finns om den stad som forskats i.

Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som forskaren samlar in om enskilda personer inte får användas till något annat än för forskningsändamål (Vetenskapsrådet 2002). Genom att ta nyttjandekravet i beaktning informerades informanterna om att de insamlade uppgifterna inte kommer användas till något annat ändamål än denna uppsats. Både skriftligt, via informationsbrevet, samt muntligt innan intervjuerna framfördes att transkriberingarna och inspelningarna kommer raderas när uppsatsen är färdig.

5.7 Reflektion kring studiens genomförande och tillförlitlighet

När en kvalitativ metod har använts måste en kritisk granskning genomföras för att bedöma om slutsatserna är giltiga och går att lita på, samt att man försöker förhålla sig kritisk till kvalitén på den data man samlat in (Jacobsen 2012). Eftersom detta har relevans för denna studien har resultatet kritiskt granskats utifrån tre begrepp, som är generaliserbarhet, validitet och reliabilitet. Generaliserbarhet handlar om huruvida ett resultat från ett avgränsat område också är giltiga i ett annat sammanhang. Det handlar om i vilken grad upptäckterna från en undersökning kan generaliseras från några få enheter som undersökts till andra som ej har undersökts. Jacobsen (2012) menar att denna typ av generalisering är svår att göra i kvalitativ forskning och att det inte heller är syftet, fokus ska snarare ligga på att fördjupa förståelsen för det fenomen som undersöks. Med den analysen som utgångspunkt går det att se hur resultatet från denna studie ej går att generalisera, då empirin utgår från för få informanter som är koncentrerade till endast en privat verksamhetsenhet i en storstad i Sverige. Syftet med studien har inte varit att generalisera resultatet till någon annan kontext än den som studerats, dock går det att göra en analytisk generalisering där resultatet kan verka vägledande för vad som kan hända i en annan situation (Kvale & Brinkmann 2014). Vår förhoppning är att andra verksamma inom familjehemsvården kan ta till sig delar av resultatet och känna igen sig i vissa beskrivningar, vilket i sin tur kan bidra till ny kunskap, även om resultatet ej är generaliserbart.

Med validitet menas huruvida en forskningsstudie undersöker det den har för avsikt att undersöka, och inte något annat (Alvehus 2013). Genom att intervjua flera personer om ett och samma fenomen finns det en sannolikhet att de kommer ge olika beskrivningar och förklaringar. Det behöver dock inte betyda att de olika berättelserna inte är giltiga, utan det finns en unik förmåga i kvalitativ forskning att återge och spegla den undersökta sociala verkligheten människor lever i som kan vara oerhört komplex (Kvale & Brinkmann 2014). Denna studie fokuserar på att undersöka upplevelser, där flera av informanterna dessutom vittnar om åtskilliga samstämmiga upplevelser oberoende av varandra. Jacobsen (2012) menar att information från flera oberoende källor ger en valid beskrivning av fenomenet och utifrån den beskrivningen kan slutsatsen dras att denna studie är valid. Informanternas arbetslivserfarenhet ger god kännedom om ämnet och detta tillsammans med att de är förstahandskällor underbygger argumentet att informationen som framkommit svarar för validitet.

Reliabilitet innebär huruvida de resultat som framkommit av forskningen går att upprepa (Alvehus 2013), vilket betyder att en annan forskare vid en annan tidpunkt ska komma fram till samma resultat. Kopplat till kvalitativ intervjuforskning handlar reliabilitet om informanterna kommer att förändra sina svar under en intervju eller ge olika svar till olika intervjuare (Kvale & Brinkmann 2014). Det kan också handla om att det förekommer något under intervjun som kan skapa ett visst resultat, till exempel intervjuarens närvaro eller att ledande frågor har ställts (Jacobsen 2012). För att kritiskt granska vår studie måste det tas i beaktande att informanterna kände till en av författarna till studien i förväg. Detta kan ha lett till att svaren färgades av den bekantskapen på ett eller annat sätt. Ett antagande kan vara att informanterna formade sina svar efter vad de förmodade att studien handlade om, men det kan också ha betytt att de kände sig mer bekväma och gav ärligare svar.

5.8 Arbetsfördelning

Intentionen med arbetet har varit att dela upp det jämbördigt mellan varandra. Den ena av författarna av studien hade kontakt med den undersökta familjehemsverksamheten, på grund av tidigare VFU, och har således hållit i merparten av mejl-kontakten med informanterna. Den andra har haft all mejlkontakt med handledaren och haft ansvar att vidarebefordra all

information för båda författarna av studien att ta del av. Båda författarna har deltagit vid intervjuerna där den ena har ställt frågorna och den andra har antecknat samt kommit med kommentarer vid behov. Den tematiska analysen av det transkriberade materialet framställdes gemensamt vid ett personligt möte, vilket även gjordes vid vissa genomläsningar av texten. Då en av författarna erhöll antikroppar mot covid -19 och försiktighetsåtgärder i enlighet med restriktionerna togs, gjordes avvägningen att vissa personliga möten var nödvändiga för att kunna utföra studien tillsammans på bästa sätt. Vad gäller den skrivna text som studien består av har båda parter deltagit lika mycket och ett digitalt dokument upprättades för att hålla uppsikt över varandras texter. Dessutom har båda kommenterat, läst igenom och samarbetat kring framväxten av den text som tillslut lämnades in för examination.

6. Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras resultatet av den insamlade empirin. Resultatet är disponerat utefter de teman som upptäcktes under analysen av intervjumaterialet och redovisas i form av tre huvudrubriker med respektive underrubriker som sedan kopplas till teori och tidigare forskning.

6.1 Omgivande institutioners skapande av “invandrarfamiljen”

Samtliga informanter berättar i intervjuerna hur familjehemmen med utländsk bakgrund blir utsatta för fördomar av de omgivande institutionerna. Enligt informanterna handlar det oftast om socialtjänstens syn på familjehemmet, men det kan också röra sig om en överdriven granskning och ett misstänkliggörande från skolan eller andra professionella runt omkring familjehemmet. Fem av informanterna berättar att dessa förutfattade meningar om familjehemmen aktualiseras i form av ett ifrågasättande eller misstänkliggörande på olika sätt. Gemensamt för dessa frågor är ett bakomliggande antagande som vittnar om en allmän syn på “invandrarfamiljen” som något avvikande. Informant två berättar om ett av sina familjehem med utländsk bakgrund, en muslimsk ensamstående kvinna som haft många placeringar. Informanten beskriver henne som kompetent, duktig och värdefull. Nedan återges en händelse där hon blir ifrågasatt av en omgivande institution:

Hon har haft två barn placerade hos sig, hon har en tjej som bor där nu och en tjej som har bott där många år innan. Och där gode mannen nu för den tidigare flickan pratar om radikaliserings utifrån att han kom in en gång och den här familjehemsmamman hade bönestund. Och då satt där en svensk flicka och läste koranen i stora rummet och hon hade nån konstig blick tyckte han, och då pratade han om radikaliserings. Ingen av hennes döttrar bär slöja [...] Den här gode mannen tyckte det va konstigt att hon åkte till Dubai, ‘varför åkte hon till Dubai? Ah det var säkert för hon radikaliserade alla dessa’

Informant 2

Informanten berättar om en situation där ett av hennes familjehem med utländsk bakgrund utsätts för ett misstänkliggörande av det ena placerade barnets gode man, en svensk flicka. Detta baserat på att den gode mannen kommit hem till dem när familjehemsmamman hade bönestund och det ena placerade barnet suttit och läst Koranen bredvid. Den gode mannen

menar att detta i kombination med att familjehemmet ska semestra i Dubai är ett tecken på ett försök till radikaliserings av barnen.

Denna händelse går att förstå genom den rasistiska diskurs om "invandrarfamiljer" som råder, där familjerna ses som reglerade genom hedersinspirerade och patriarkala värderingar (Mulinari 2009). Familjehemsmammans bönestund och val av semesterort ses genom en lins där det muslimska blir främmande och kopplingar dras till terrorism, något som förstärker den exkluderande europeiska identiteten gentemot invandraren som 'den andre' (Mulinari 2009). Faktumet att ett familjehem, där det vittnas om ett bra samarbete och där de placerade barnen utvecklats väl, ändå blir misstänkliggjorda på det här sättet, går att förstå som ett reproducerande av diskursen av den muslimska kulturen som ett hot mot de demokratiska och europeiska värdena (Mulinari 2009). Även Eliassi (2013) problematiserar hur vissa fenomen, exempelvis kriminalitet, blir synonymt med den muslimska kulturen och i citatet ovan kan slutsatsen dras att den gode mannen gör ett antagande om familjehemmets kopplingar till terrorism baserat på den bilden.

Det ifrågasättande som familjehemmen med utländsk bakgrund utsätts för kan enligt tre av informanterna också komma från skolan. Berättelser om misstänkliggörande och hård granskning av familjehemmen har ägt rum både när familjehem har haft ett svenskt barn placerat hos sig eller ett barn av annan etnisk bakgrund. I samtliga situationer har familjehemskonsulenter och socialtjänst sett att det placerade barnet haft det bra hos familjehemmet och de har varit nöjda med familjehemmets prestationer. Informant 2 berättar att skolan uttryckt sig kritiskt till ett familjehem med utländsk bakgrund som "barnmisshandlare" Detta då den placerade flickan fick indragen ipad-tid hemma som konsekvens för dåligt beteende. Denna händelse gjorde att skolan larmade till socialtjänsten, utan att ha en dialog med familjehemmet först. Denna situation reflekterar informanten över och menar att det är ett ganska vanligt uppfostringssätt av svenska familjer, men att det då inte ifrågasätts. En av informanterna beskriver en situation där ett familjehem med ursprung från ett afrikanskt land blivit ifrågasatta av skolan som den placerade pojken gick i. Skolan kritiserar att familjehemsföräldrarna har pojken på fritids, vilket gör att konsulenten får gå in och försvara familjehemmet och förklara att båda familjehemsföräldrarna arbetar och därför behöver barnomsorg den tiden. Vidare förklarar konsulenten för skolan att familjehemmet 'är

hur försvenskade som helst i allting' vilket syftar på att familjehemmet förvärvsarbetar, detta för att försäkra skolan om deras behov av fritids. Nedan beskrivs en annan anklagelse från samma situation:

De blev också ifrågasatta att de hade glömt en frukt i hans ryggsäck en gång som hade börjat ruttna lite och då blev de anklagade att de drack för mycket från skolan, för att det luktade om den här frukten. Det hade aldrig hänt i en annan familj om det inte hade varit för att de var från ett annat etniskt ursprung. Det blev nästan rasistiska påhopp på dem så då fick vi ha möte ihop med, och det va ju skolan främst då [...]. För pojken har det väldigt väldigt bra i det familjehemmet och får alla sina behov tillgodosatta och det finns inga grunder för några av deras anklagelser emot det familjehemmet.

Informant 6

I citatet beskriver informanten hur skolan anklagar familjehemsföräldrarna för att ha alkoholmissbruk, baserat på en lukt från den placerade pojkens ryggsäck. Det visade sig att lukten kom från en gammal frukt. Informanten reflekterar över händelsen och menar att detta inte hade hänt om det var ett svenskt familjehem. Vidare berättar informanten om att anklagelserna blev så grova att de fick ha ett möte med skolan för att prata om situationen. Informanten menar i citatet att dessa beskyllningar inte hade någon grund och att pojken fick sina behov tillgodosedda i familjehemmet.

Även här går att göra ett antagande om skolans förutfattade meningar om att familjehemmet inte arbetar och därmed inte har behov fritids. Det finns en migrationspolitisk diskurs som gjort invandrare till "utnyttjare av den svenska välfärden" (Mulinari 2009) och mot bakgrund av den konstruktionen blir skolans fördom om att familjehemmet inte arbetar begriplig. Den granskning som familjehemmet, med ursprung från ett afrikanskt land, utsätts för speglar det förtryck som lokaliseras inom en rad system som interagerar, förstärker/försvagar och återskapar varandra (Mulinari 2009). Genom att skolan kommer med ogrundade anklagelser om familjehemmet med utländsk bakgrund förstärks förtrycket från institutionerna som omger familjen. Dessutom kan agerandet från skolan tolkas som att de har en förutfattad bild av familjehemmet där de redan från början är misstänkta för att inte klara av uppdraget som familjehem. Dominelli (2018) redogör för västvärldens myt om 'den svarta familjen' där de målas upp som avvikande och farliga. De svarta familjernas kompetens och bidrag till barns utveckling nedvärderas och anses vara otillräckliga. Detta gäller alla svarta familjer, även om deras ursprung, bakgrund och kultur skiljer dem åt. Att ge svarta föräldrar etiketten

‘inkompetent’ förstör deras tro på sina föräldraförmågor (Dominelli 2018). Mot bakgrund av ovanstående redogörelse går det att förstå hur för familjehemmet kan uppleva situationen när de blir misstrodda och deras föräldraförmågor ifrågasätts. Utifrån Dominellis (2018) beskrivning av konstruktionen av ‘den svarta familjen’ kan det hållas för sannolikt att deras tro på sig själva och deras förmågor att ta hand om det placerade barnet skadar självbilden. Familjehemmets förmodade oförmåga var något som enligt familjehemskonsulenten inte stämde då familjehemmet ansågs bidra till en mycket god utveckling hos det placerade barnet. Att ‘svarta’ familjehem bidrar till god utveckling hos placerade barn stämmer överens med den forskningsartikel som Flynn (2000) skrivit där författaren påvisar hur ‘svarta’ familjehem har god föräldraförmåga och bidragit till att de placerade barnen känt sig mer inkluderade i både familjen och nätverket i jämförelse med ‘vita’ familjehem.

6.1.1 Fördomar i matchningsprocessen

Fyra av informanterna vittnar om en svårighet från socialtjänstens sida att placera “svenska” barn i familjehem med utländsk bakgrund. Informanterna beskriver hur det ofta blir problem i matchningsprocessen, där upplevelsen hos konsulenterna är att socialtjänsten som organisation är misstänksam i sitt bemötande gentemot familjer med utländsk bakgrund. Informanterna menar att det enligt socialtjänsten inte går att placera svenska barn i dessa familjer endast med anledning av familjehemmets etnicitet, och att ingen hänsyn tas till familjehemmets tillgångar och resurser. Informant 1 tar upp ett exempel och berättar om en situation där ett svenskt barn skulle placeras i ett familjehem med kurdiskt ursprung, där socialtjänsten initialt var väldigt angelägna situationen övergick senare till ett ifrågasättande. Informanten tolkade sammanhanget som konstigt, då socialtjänsten som från början tyckte att det var en perfekt matchning utifrån det placerade barnets behov, övergick till att helt plötsligt vilja dra sig ur. Denna situation illustreras i följande citat:

Det hade börjat dra ut på tiden lite grann, för familjehemssekreteraren var väldigt angelägen först och sen [...] kom det lite konstiga frågor på mail till mig liksom ‘vad är det för mat familjehemmet äter?’, ‘går dom i nån kyrka?’ [...]. Det är nåt som inte stämmer kände jag [...] så hon ringde upp mig sen och så sa hon det att ‘jag jag vet inte hur jag ska säga det här för jag skäms faktiskt. Men det är så att organisationen har frågetecken kring att placera en svensk flicka i det här familjehemmet’ och hon bad verkligen om ursäkt och ‘jag tror ju verkligen på det här familjehemmet, men vi visste

inte riktigt hur vi skulle hantera det, för vi visste inte hur politikerna och alla i organisationen skulle bemöta det.’

Informant 1

I citatet beskriver informanten en situation där ett barn med svenskt ursprung föreslås att placeras i ett familjehem med kurdiskt ursprung. Informanten berättar att ärendet drog ut på tiden och att det började komma frågor via mail som handlade om familjehemmets trosuppfattning och matvanor. Senare i processen ringer familjehemssekreteraren från den berörda kommunen upp, urskuldar sig och förklarar hur de inte kan gå vidare med placeringen av barnet på grund av hur organisationen bakom ställer sig till att familjehemmet har utländsk bakgrund.

Faktumet att socialtjänsten inte ville placera ett barn i familjehemmet kan förklaras genom att grupper med utländsk bakgrund reduceras till att vara sin kultur i princip alla avseenden, till den grad att kultur blir en förklaringsmodell för det avvikande (Eliassi 2013; Mulinari 2009). Detta utifrån hur familjehemmet, trots att de bedöms besitta de resurser som det placerade barnet behövde, fick frågor kring sitt religionsutövande och sina kulturella matvanor. Informanterna menar att det är svårt att placera ett svenskt barn i ett familjehem med utländsk bakgrund, något som bekräftas av Flynn (2000), där ‘vita’ barn inte placeras i ‘svarta’ familjehem och där det inte ens är aktuellt för de beslutande politikerna. Detta tar även informant 6 upp när en placering inte blivit av på grund av familjehemmets utländska bakgrund i följande citat:

Så det fanns inga andra argument, man tittade inte på vad de hade för styrkor eller utvecklingsområden eller hur familjen såg ut eller hur de upplevts vara eller nånting. Utan det var bara fokus på att de inte hade ett svenskt etniskt ursprung.”

Informant 6

I citatet beskriver informanten hur socialtjänsten inte vill placera ett svenskt barn i ett familjehem med utländsk bakgrund. Informanten berättar att socialtjänsten inte ville veta mer om familjehemmet om de inte hade svenskt ursprung, och baserade sitt avvisande av familjehemmet på den informationen.

Mot bakgrund av ovanstående information blir det tydligt hur familjehemmet utsätts för ‘andrefiering’ och betraktas som avvikande på grund av deras ursprung (Eliassi 2013;

Mulinari 2009; Dominelli 2018). Ett konstaterande som kan göras är att denna förklaringsmodell sedan används som grund för att inte placera barnet i familjehemmet. Dock beskriver fem av sex informanter hur de placeringar där ett svenskt barn har placerats i ett familjehem med utländsk bakgrund blivit framgångsrika. De betonar hur familjehemmen i stor utsträckning hållit god kontakt med det biologiska nätverket och i ett senare skede blivit uppskattade och efterfrågade hos vissa kommuner, även för placering av svenska barn. Detta går att härleda till den forskning Flynn (2000) utfört där de 'svarta' familjehemmen varit bättre än de 'vita' familjehemmen på att upprätthålla kontakt med biologiska nätverk.

6.1.2 Kön, klass & etnicitet

I sina utsagor där familjehemskonsulenterna berättar om arbetet med familjehem med utländsk bakgrund beskriver fyra av dem en slags hierarki inom målgruppen, som utifrån ses som mer eller mindre negativt. Med utgångspunkt i dessa berättelser tycks den allmänna uppfattningen vara att de familjehem med afrikanskt ursprung var sämst ansedda som familjehem, medan de familjehem med iranskt ursprung, i de flesta fall, hade ett högre anseende. Informanterna baserar denna information främst efter möten och samtal med socialtjänsten och i de matchningsprocesser som äger rum när ett barn ska placeras i ett familjehem. Beskrivningarna av dessa processer vittnar om ett slags värderingssystem inom systemet där familjehemmen med utländsk bakgrund bedöms olika. En av informanterna berättar:

Jag tror att de [människor från Iran] helt enkelt har bättre rykte. Jag tror att folk tänker på dem på ett lite annat sätt. Att många iranier har en utbildning och har haft bra jobb här och så, att de ofta bor i lite finare områden kanske.

Informant 5

Informanten beskriver hur iranier har ett bättre rykte och att folk runt omkring tänker på dem på ett annat sätt. Detta baserat på att de skulle ha en bra utbildning och bo i finare områden.

Här blir det tydligt hur klass och etnicitet tillsammans används som ett kriterium för hur människor bedöms. Baserat på informantens berättelse kring hur iranier anses ha hög utbildning och bo i finare områden kan ett intersektionellt perspektiv appliceras. Att inneha en akademisk utbildning och tillräckliga ekonomiska resurser för att bo ett område med högre socioekonomisk status kan tolkas som att uppfattningen är att iranier tillhör medelklassen och att detta värderas högt inom gruppen "invandrare". Ur ett intersektionellt perspektiv, där olika maktstrukturer samspelar och upprätthåller varandra (Mattson 2015), kan slutsatsen dras att klass har betydelse för hur familjer ses. Den iranska familjen hamnar, trots att de kan kategoriseras som "invandrare" och därmed ses som avvikande, i en kategori med större socialt kapital, både ekonomiskt och akademiskt, och får således mer makt. Denna makt yttrar sig i att de utsätts för mindre diskriminering, inte utifrån etnicitet utan med utgångspunkt i klass.

Tre av informanterna resonerar även kring hur familjehem med ursprung från Afrika, och då främst Somalia, har ett sämre rykte. Informant 2 förklarar att av de familjehem som är svårast att placera barn i, och som blir mest utsatta för fördomar av omgivande institutioner, är familjehemmen med afrikanskt ursprung. Informanten berättar att ett av deras familjehem med ursprung i Tanzania inte blir lika ifrågasatt och menar att det härleds till att det är ett kristet land med kristna värderingar. Familjehemmet med ursprung från Tanzania, som är en ensamstående kvinna, har dessutom inte slöja. Detta är något som informanten resonerar kring och förklarar att familjehemmet då inte upplevs som lika "främmande". Informant 3 vittnar om ett ifrågasättande från socialtjänstens sida utifrån trosuppfattning, där frågor som uppstår i samband med placering av ett barn handlar om huruvida familjehemmet är muslimskt eller inte, om de går till moskén, äter griskött eller bär slöja. Informant 2 berättar om när denne tidigare jobbat inom socialtjänsten och blev "matad med generaliseringar" kring just människor med ursprung från Somalia. De påstods sälja droger, gå på bidrag och bo många personer i en lägenhet. Informanten menar att det är en generell uppfattning man har om afrikanska familjehem inom socialtjänsten, att de går på bidrag och inte arbetar, och informanten menar att en kamp behövts för att familjehemmen med afrikanskt ursprung ska få rätt behandling utifrån deras kunskaper och resurser. Informant 2 berättar även om ett av de somaliska familjehemmen som består av en ensamstående kvinna och som har högutbildade barn, där två av åtta barn bor hemma. Informanten menar att det är en av dennes bästa

familjehem, men att hon har bedömts som oförmögen av socialtjänsten att ge ett placerat barn en bra utbildning trots att hennes barn är högutbildade. Socialtjänsten har även ifrågasatt familjehemmet vad gäller antalet biologiska barn. Ifrågasättandet gällde huruvida det somaliska familjehemmet skulle klara av att ta hand om fler barn, trots att hon bara hade två av de biologiska barnen hemmaboende. Informanterna uttrycker frustration över dessa fördomar som går in och blir sanningar utan att socialtjänsten har ställt frågan om hur det ligger till. En av de andra informanterna berättar om en liknande syn:

Ja det märker man att Somalia är inte alls lika populärt och sen är det dessutom så att placera, det behöver inte ens vara ett svenskt barn i en somalisk familj. Det kan vara ett afghanskt barn, det kan du inte heller placera i en somalisk familj i princip. Alltså, somalier är rätt så utsatta av väldigt många grupper liksom. De är inte populära. Och så kan de vara så himla bra människor på jättemånga sätt men det finns många fördomar om Somalier tyvärr.

Informant 4

Informanten skildrar svårigheten att placera barn i de familjehem med somaliskt ursprung och menar att de är utsatta av inte bara svenska samhället utan även andra "invandrargrupper". Det informanten menar är att det finns många fördomar om familjehem med somaliskt ursprung trots att de är, som informanten uttrycker det, jättebra människor vilket upplevs som beklagligt.

Utifrån informanternas utsagor och citatet ovan, kan en tolkning göras att de blir diskriminerade med utgångspunkt i etnicitet och hudfärg, men också kön och religion. Intersektionalitet lägger fokus på hur vi kan förstå hur olika typer av maktstrukturer skapar och upprätthåller ojämlikhet (de los Reyes & Mulinari 2005). Det faktum att somalier utsätts för mycket rasism och diskriminering går att härleda till att diskrimineringen sker på grund av många lager, de är inte bara svarta från ett afrikanskt land utan är dessutom muslimer och kvinnorna bär ofta slöja. Dessa familjehem som nämns är därtill ensamstående kvinnor, och baserat på den normstyrda barnavården där den heterosexuella svenska familjen är måttstock, går det att förstå hur dessa kvinnor hamnar i ett underläge redan från början. Skapandet av 'den andre' och 'invandrarkvinnan' som ett problem som måste åtgärdas (Mulinari 2009; Dominelli 2018) bekräftar informantens bild av att de somaliska familjehemmen utsätts för så mycket fördomar. Att familjehemmet från Tanzania inte upplevs lika "främmande" när

familjehemsmamman inte bär slöja är också ett tecken på att främlingskap skapas genom olikhet där den svenska moderna kvinnan står över den förtryckta muslimska kvinnan (Mulinari 2009; Dominelli 2018). Även Sawyer (2012) tar ett intersektionellt grepp om skapandet av 'normala' och 'icke normala', där vithet och heterosexuell kärnfamilj var två av kriterierna för att kvala in som 'normal'. Mot bakgrund av detta kan det somaliska familjehemmets utsatthet härledas till en normaliseringsprocess där de bedöms som avvikande. Eliassi (2013) visar i sin artikel hur muslimer konstrueras som avvikande, och att man inom socialt arbete reproducerar och förstärker den rådande synen på den muslimska familjens kultur. Baserat på den analysen går att se hur detta sker även i familjehemskontext då citatet visar hur socialtjänsten inte vill placera barn i muslimska familjehem.

6.2 Klientifieringsprocesser

Informant 5 berättar att de omgivande institutionerna kring familjehemmen med utländsk bakgrund ser familjehemmen som "klienter". Informanten har haft runt tolv familjehem regelbundet genom åren och de har avlöst varandra under denna tid. Alla dessa familjehem har utländsk bakgrund, och informanten menar att det i arbetet som familjehemskonsulent åt dessa familjehem har uppstått situationer där familjehemmen blivit "fördummande" eller osynliggjorda. Informanten berättar om situationer där socialtjänsten bett konsulenten översätta eller "se till att det blir" som de har bestämt, trots att familjehemmet talar bra svenska eller står bredvid. Informanten berättar om en händelse när ett litet barn omedelbart skulle omhändertas och där ett av konsulentens familjehem tog emot barnet. De var tvungna att undersöka barnet på sjukhuset på grund av vanvård, och när de kommer dit blir familjehemmet osynliggjort:

Ett av mina somaliska familjehem, alltså hon är helt fantastisk. Hon fick en pojke mitt i natten som var två månader som hon hade i två år sen. Och hon hade gärna behållt honom resten av livet. [...] vi skulle skriva in oss [på sjukhuset] och 'det här är familjehemsmamman och jag är konsulent' och då pratade de inte ens med henne. Fast det är hon som är familjehemsmamman, utan de vände sig bara till mig. Och hon blev så irriterad, och jag tyckte så synd om henne. För de bara totalt ignorerade henne. Sa bara allt till mig hela tiden och hon blev jätteledsen av det. För vi var ju där flera gånger, och pojken tydde sig till henne när han va ledsen och så, och blev tröstad av henne. Och de

såg henne som nån klient.

Informant 5

Informanten berättar om hur hens familjehem, en ensamstående kvinna från Somalia, blir osynliggjord och inte tilltalad när de besöker ett sjukhus för familjehemmets placerade barn. Trots att de är där flera gånger under det placerade barnets uppväxt vänder de sig bara till konsulenten, något som upprör familjehemmet och gör henne ledsen.

Dominelli (2018) skriver om klientifiering av 'invandrarkvinnor' där de ses antingen som ett problem som ska åtgärdas eller som ett offer. Familjehemsvården är den enda grenen i socialt arbete där man utgår från något friskt, kompetent och resursrikt. Visserligen utreds familjerna, men de söker sig frivilligt till familjehemsvården och vill själva bli utredda för att visa på känslomässigt överskott och förmåga att hjälpa. När ett familjehem är färdigutrett bedöms det vara fullvärdigt och från och med då representerar familjehemssekreteraren eller familjehemskonsulenten sitt familjehem som den friska och hjälpande delen i barnvården. Mot bakgrund av den informationen kan antagandet göras att sjukhuspersonalen kopplar ihop familjehemmet men konstruktionen klient eller problematisk. Baserat på deras agerande verkar de inte förstå hur någon som i andra sammanhang konstrueras som 'den andre' eller 'klient' här ska vara del av den friska delen och därmed inte vara problematisk eller ett offer. Konsekvensen av detta blir att familjehemsmamman blir exkluderad och osynliggjord av sjukhuspersonalen. Informanten berättar att personalen fortsätter att osynliggöra henne trots flera besök genom åren och fastän familjehemsmamman blir det placerade barnets närmaste omsorgsperson.

Rasismen mot rasifierade grupper yttrar sig bland annat genom att de blir utsatta för exkludering och nedvärdering (Dominelli 2018). Utifrån citatet kan tolkningen göras att familjehemmet blir fråntagen att delta i sitt placerade barns vård, samt nedvärderad eftersom personalen på sjukhuset inte vill tilltala henne. Det tyder på en oförmåga hos personalen att se hur familjehemmet, som ur ett intersektionellt perspektiv blir diskriminerad utifrån ras, etnicitet, religion och genus som ensamstående, svart, somalisk kvinna med slöja, kan vara den hjälpande och friska delen i det sociala arbetet. Dominelli (2018) poängterar vikten av att fokusera på resurser och motståndskraft när socialt arbete korrelerar med kvinnor som

konstrueras som 'invandrarkvinnor'. Den somaliska kvinnan är i egenskap av familjehem den som arbetar med det placerade barnets förmågor och resurser och är således inte problemet. Detta tycks ställa till problem i den sociala hierarkin som existerar i samhället, där konsekvensen blir att sjukhuspersonalen hellre pratar med det somaliska familjehemmets konsulent som är vit och högt utbildad. Genom att inte adressera till familjehemmet vad det lilla barnet behöver och istället ignorera henne får hon inte chans att utföra sitt uppdrag på bästa sätt, det vill säga hjälpa barnet att må så bra som möjligt både fysiskt och psykiskt. Detta kan i sin tur härledas till den exkludering av vård som är en del av den strukturella rasismen (Dominelli 2018).

6.2.1 Kompensation

Samtliga informanter har observerat att deras familjehem med utländsk bakgrund själva märker av en viss press eller granskning av dem på grund av deras ursprung. Informant 1 beskriver att det kan handla om en inre känsla att inte duga. Informant 3 pratar om att familjehemmen med utländsk bakgrund bedöms utifrån andra kriterier än de svenska familjehemmen och att detta noteras av familjehemmen. Informant 4 menar att familjehemmen med utländsk bakgrund känner av att det finns tveksamheter till deras förmågor och resultatet av det blir att de ofta gör avstämningar med konsulenten för att visa på samarbetsvilja. Fem av sex informanter menar att familjehemmen försöker kompensera känslan av att vara granskad genom att försöka göra allt så perfekt som möjligt och visa på förmåga och kompetens. De tolkar det som att familjehemmen försöker parera och navigera genom en tillvaro där de inte riktigt ingår, där en inre känsla av att vara granskad får styra. En av informanterna beskriver:

De var väldigt måna om att göra rätt [...]. Liksom att de själva hade nog den känslan att de va tvungna att göra allt så perfekt om man säger så och att kraven är så höga liksom. Så att det ibland blev situationer där de gjorde tillräckligt men att dem ställde så höga krav på sig själva för att de trodde att det förväntades av dem. Och så tänkte jag kanske att det kan va för att det finns kanske en inbyggd osäkerhet om det är tillräckligt det dem gör och att de nånstans kanske har mer ögon på sig, eller vad man säger, av den anledningen att dom faktiskt är av utländsk härkomst.

Informant 1

Citatet beskriver hur en av familjehemma med utländsk bakgrund var måna om att göra rätt som familjehem. Informanten reflekterar över detta och tror att familjehemmet hade höga krav på sig själva och att de förväntades göra allt perfekt, trots att det de gjorde redan var tillräckligt. Vidare förs ett resonemang kring att familjehemmet kan ha en inbyggd osäkerhet som ett resultat av den granskning som familjehem med utländsk bakgrund utsätts för.

Känslan som skildras i citatet, av att vara otillräcklig och att inte tillhöra gemenskapen, kan härledas till att familjehemmet känner av att de konstrueras som 'de andra' och således är en familj som måste förtjäna sin existens. Detta leder till att de försöker överprestera för att hantera hur samhället ser på dem. De strategier som används av underlydande grupper för att skapa sociala resurser är bland annat personliga förmågor som används för att kompensera den allmänna synen på 'de andra' som inte tillräckligt kompetenta (Dominelli 2018). Utifrån den förklaringen kan slutsatsen dras att familjehemmet visar på motståndskraft gentemot den 'andrafiering' de utsätts för, där andrafieringen innebär att de bedöms som avvikande. En konsekvens av otillräcklighetskänslor kan också vara att de försöker leva upp till den idealfamilj som hägrat inom den sociala barnavården genom historien där ett heterosexuellt svenskt medelklasspar är normen (Lundström & Sallnäs 2003). Men det dominerande inslaget i familjehemmet som beskrivs i citatet är den kompensation som familjehemmet använder, där de för att undvika granskning och etnisk stigma, överkompenserar i form av prestationer. Att använda strategier i form av prestation för att undvika granskning på grund av ens etniska härkomst och för att visa på resurser och nationstillhörighet kan härledas till en känsla av utanförskap (Handulle & Vassenden 2020). Således kan slutsatsen dras att familjehemmets beteende kan härledas till den kompensation som beskrivs i forskningsartikeln och tydliggör hur det används för att slippa bli granskade och bedömda. Det går även att förstå hur familjehemmets känsla kan återföras till att de görs till bärare av kulturellt kännetecknande skillnader (Gruber 2015) och därmed bedöms avvika i sitt uppdrag som familjehem. En informant belyser en annan form av medvetenhet hos ett familjehem med kurdiskt ursprung, som leder till en strategi av att vara i beredskapsläge. Informanten berättar:

När de skulle åka till legoland så var de jättenoga med att ha med sig rätt papper, för de sa 'vi blir ju alltid stoppade'. Det har även varit när de har sökt sjukhusvård, för man ser ju att det är inte deras biologiska barn, det syns ju tydligt så. Det är nog detta familjehemmet som jag tycker har blivit mest utsatt så.

Informant 2

I citatet berättar informanten om en av hennes familjehem med invandrarbakgrund, som har ett svenskt barn placerad hos sig, hur de är noggranna med att alltid ha rätt papper på sig. Detta på grund av en förväntan att bli stoppade av tullen på väg till Legoland eller på sjukhuset. Familjehemmet menar att det är för att det utseendemässigt syns att det placerade barnet inte är deras biologiska och att de vant sig vid att detta händer.

Här förstås en annan typ av kompensation, en slags beredskap som strategi. Att bli kategoriserad som avvikande leder till att de som ingår i den överordnade gruppen har privilegiet att slumpmässigt framställa 'de andra' som avvikande från den rådande normen och använda förtryckande praktiker (Dominelli 2018). Det blir tydligt att detta sker i ljuset av berättelsen om hur familjehemmet med kurdiskt ursprung gång på gång blir stoppade av exempelvis personal på nöjespark eller vårdinrättningar, baserat på deras utseende. De utsätts därmed för strukturell rasism som genomsyrar de institutioner människor som rasifieras möter. Att bli misstänkliggjord och stoppad är en del av den strukturella rasismen och familjehemmet tvingas kompensera för det genom att vara väl förberedda med sina papper för att visa på välvillighet, oskuld och samarbetsförmåga (ibid). Att människor från Mellanöstern, i en normaliseringsprocess, 'blir sin kultur' och därmed bedömda utifrån fördomar (Eliassi 2013) kan också vara anledningen till att familjehemmet upplever sig bli stoppade och granskade ute i samhället.

6.3 Antirasistiskt socialt arbete

I intervjuerna målas en bild upp av ett strukturellt problem inom familjehemsvården när det gäller arbetet med familjehem med utländsk bakgrund. Samtliga informanter menar att socialtjänsten i många fall har en föreställning om hur familjerna med utländsk bakgrund är, baserat på fördomar och negativa föreställningar. Tre av informanterna förklarar hur detta manifesteras när de presenterar familjehemmet och hur presentationen alltid följs av specifika frågor från socialtjänstens sida angående språk, religion, kultur och levnadssätt. En av informanterna berättar hur det ibland kan räcka med att nämna hur familjehemmet har en annan bakgrund och att svaret kan bli 'vi tänker oss en svensk familj' utan vidare förklaring.

Trots att det nämnda familjehemmet besitter alla de förmågor och lever på det sättet som efterfrågas för att det ska bli en bra matchning. En annan förklaring som konsulenterna kan möta i matchningsprocessen är att den biologiska familjen till det placerade barnet inte vill att barnet ska bo i en familj med utländsk bakgrund, något som de menar är svårt att invända emot. En av informanterna berättar hur samspelet mellan konsulent, socialtjänst och familjehem med utländsk bakgrund kan yttra sig:

Jag tycker att de [socialtjänsten] borde tänka lite utanför boxen ibland. Och ibland har det nästan känts som att de skyller på biologföräldrarna att 'det skulle nog inte biologföräldrarna uppskatta' fast de har ingen aning egentligen då. [...] det är ju när man kommer till ett studiebesök som socialtjänsten får en helt annan bild. [...] många har en föreställning om hur en irakisk familj bor eller hur det ser ut eller sådär. Och sen när man kommer så är det liksom nåt helt annat och så blir de jätteförtjusta i familjen"

Informant 4

Citatet beskriver en generell situation där socialtjänsten presenterar ett familjehem med utländsk bakgrund. Informanten tolkar det som att socialtjänsten avvisar familjehemmet med ursäkten att de biologiska föräldrarna inte skulle uppskatta att barnet placeras i ett familjehem med utländsk bakgrund. Informanten menar att socialtjänsten initialt kan ha fördomar mot familjehemmen med utländsk bakgrund men att de i ett senare skede, när de lärt känna familjen, ändrar uppfattning.

Utifrån citatets innehåll kan analysen göras att familjehemmen med utländsk bakgrund konstrueras som 'den andre' i ett tidigt skede (Dominelli 2018, Mulinari 2009) och att den irakiska familjen bedöms utifrån de föreställningar som finns av muslimska familjer där de 'blir' sin kultur (Eliassi 2013, Gruber 2015). Avvisandet av familjehem med utländsk bakgrund baserat på föreställningar om hur de är kan tolkas som strukturell rasism. Rasifierade familjer får inte chans att verka inom nationens institutioner eller system (Dominelli 2018) och får därmed inte heller samma förutsättningar som ett "svenskt" familjehem. Dock kan resultatet bli, om familjen får en chans att ha studiebesök för socialtjänsten, att dessa fördomar och föreställningar transformeras till något de inte hade föreställt sig. Påföljden i detta fall blir en förändring från en negativ syn till en positiv, baserat på att socialtjänsten lär känna familjehemmet. Analysen kan göras att familjehemmet går från att bli grupperad och generaliserad som 'muslimsk' och 'avvikande' till att bli individer med individuella egenskaper och förmågor. Att vara en individ med individuella förmågor är ett

privilegium som vanligtvis kännetecknar den dominanta gruppen i samhället (Dominelli 2018, Gruber 2015), i detta fall vita "svenskar". Baserat på den analysen kan tolkningen göras att familjehemmet initialt utsätts för strukturell rasism, men ges chansen att få vara individer istället för att konstrueras som 'invandrarfamilj'.

Informanterna pratar om problemet med att familjehemmen med utländsk bakgrund utsätts för fördomar och förutfattade meningar som ett strukturellt problem inom institutionerna, i synnerhet socialtjänsten. Detta, menar de, gäller dock ej alla socialtjänster eller alla personer som arbetar som socialsekreterare. Många av berättelserna från informanterna ger exempel på hur socialtjänsten ibland får försvara familjehem med utländsk bakgrund inför exempelvis skola eller andra institutioner. Men också hur vissa familjehemssekreterare går emot den egna organisationen när de vill placera ett svenskt barn i ett familjehem med utländsk bakgrund. Dock vittnar berättelserna om en generellt fördomsfull syn på familjehemmen med utländsk bakgrund där konsekvensen blir ett avvisande, misstänkliggörande eller osynliggörande av familjehemmet. En av informanterna ger sin syn på det:

Jag tänker mer strukturellt i de här frågorna i så fall [...] Man känner väl med vissa socialsekreterare att det kanske kan finnas ibland en osäkerhet hos dem, och att det behöver jobbas på ett högre plan i så fall med de frågorna.

Informant 1

Citatet beskriver hur en av informanterna uttrycker hur det behöver arbetas på ett högre plan inom socialtjänsten med frågor som rör strukturell rasism. Informanten uttrycker också att detta kan ha att göra med en osäkerhet hos socialtjänsten som grund till problemet.

Detta citat bekräftar hur rasism kan genomsyra organisationer och institutioner på ett strukturellt plan där inte individen finns i fokus utan de praktiker som gör att rasifierade grupper marginaliseras och i utanförskap (Dominelli 2018, Mulinari 2009). Det visar även på en ovilja att diskutera frågor kring rasism inom socialtjänsten, något som bekräftas av Eliassi (SOU 2006:73) där han belyser hur man inom socialtjänsten anser att diskussionen om rasism och diskriminering är för laddad och är anledningen till att det inte tas upp på en organisatorisk nivå. Informanten beskriver en osäkerhet hos socialtjänsten i samband med placering i familjehem med utländsk bakgrund. Denna

osäkerhet går att härleda till en ovana att arbeta med målgruppen som kompetenta och friska medarbetare, istället för problematiska klienter, vilket är något som familjer med utländsk bakgrund ofta reduceras till inom socialt arbete (Gruber 2015). Osäkerheten går också att förstå utifrån diskursen om att familjer med annat etniskt ursprung historiskt sett har konstruerats som ovärdiga föräldrar inom den sociala barnvården (Lundström & Sallnäs 2003).

6.3.1 Egna fördomar och att inte uppfattas som fördomsfull

När informanterna får frågan om de själva tänker annorlunda om sina familjehem med utländsk bakgrund är det några som reflekterar över detta. Informant 3 menar att det fanns egna föreställningar om vad det innebar att komma från en annan kultur i början av arbetet med familjehem med utländsk bakgrund under flyktingkrisen 2015. Informanten beskriver det som "fördomar jag behövde jobba mig igenom". Vid frågan vad det var som fick informanten att ändra inställning blev svaret att närheten som uppstod vid bekantskapsprocessen gjorde att fördomarna "kom på skam". En annan informant beskriver samma process:

Men sen så tror jag att jag träffar ju mina familjehem väldigt ofta, jag träffar dem varannan vecka. När jag jobbade på socialtjänsten så hade jag ju ett somaliskt familjehem själv där jag liksom också hade såna vanföreställningar. Jag kanske träffade det familjehemmet var tredje månad. Jag tyckte alltid att det va nån jag inte kände igen som va där. [...] jag tänker det är fördomar som finns. Också rädsla. Det handlar om rädsla."

Informant 2

Informanten beskriver hur det täta samarbetet med familjehemmen med utländsk bakgrund har haft betydelse i bortvecklandet av fördomar hos denne själv. Informanten jämför med det tidigare arbetet inom familjehemsvården för kommunen där familjehemsträffarna var sällan, ungefär var tredje månad. Då hade informanten själv fördomar och föreställningar om familjehemmet med somalisk bakgrund, exempelvis att de bor många tillsammans i hemmet, något som inte visade sig stämma. Denna slutsats drogs av att informanten vid dessa möten inte kände igen de personer som vistades i lägenheten. Vidare reflekterar informanten kring varför dessa fördomar finns och landar i att det handlar om rädsla.

Citatet bidrar till förståelsen av att det finns fördomar som leder till skapandet av 'den andra familjen' även hos de som arbetar med familjerna. Det finns en allmän uppfattning inom det sociala arbetet bland socialarbetare och socionomer att de nämnda bedöms vara neutrala och 'etniskt blinda' gentemot de människor de har daglig kontakt med. Men att socialtjänsten verkar genomsyras av stereotypiska föreställningar om vissa grupper i samhället (SOU 2006:73) något som citatet illustrerar. Det går även att förstå, utifrån citatet och informanternas utsagor, att fördomar och förutfattade meningar om människor och familjer med annat etniskt ursprung ej är förbehållet bara för människor utanför det sociala arbetet. En del av den strukturella rasismen är skapandet av stereotyper av den underlydande gruppen för att visa på gruppens olikhet (Dominelli 2018). Utifrån berättelserna och citatet går det att förstå att konstruktionen av 'den andra' familjen genom bekantskap och kontinuerliga möten kan förändras från något främmande och avvikande till att trotsa de stereotyper som råder inom institutioner. Fyra av informanterna menar att det finns en allmänt vedertagen syn på familjer med utländsk bakgrund som är baserad på fördomar, något som är inpräntat i systemet och som inte uttalas högt. En av informanterna utvecklar resonemanget:

Nej inte så jättemycket tycker jag inte att man gör [pratar om rasism], utan.. jag tänker det är ju också rasism som är inbyggt.. normer i systemet som.. det är ju väldigt tabu att prata om det. [...] vissa har ju liksom ingen förståelse för att dom har, nej men fördomar som dom inte.. dom kan ju inte sätta sig in i vad det skulle vara eller att det är just fördomar. Det är ju väldigt kränkande att man har fördomar. Det vill ju ingen ha.

Informant 2

Informanten förklarar hur rasismen är normer som är inbyggda i systemet, i detta fall socialtjänsten. Informanten beskriver vidare hur, att ha fördomar, är någonting socialarbetare inte vill inse hos sig själva eller prata om på grund av tabun kring ämnet samt att det anses kränkande att vara fördomsfull.

Citatet beskriver och bekräftar hur strukturellt förtryck, med normer och strukturer inbyggda i systemet kan yttra sig, där rasifierade familjer inte får ta del av alla samhällsfunktioner (Dominelli 2018). Informanten framställer i sin berättelse ett klimat inom familjehemsvården där man inte vill prata om rasism eller möjligheten att handlingar och åsikter leder till strukturellt förtryck. Denna ovilja att prata öppet om rasism inom socialt arbete och synen på socionomer som neutrala och 'etniskt blinda'

samt att diskussionen anses laddad leder till att problemet sopas under mattan, tystas ner och växer sig större (SOU 2006:73). Trots att informanten beskriver rasism som något strukturellt och inbyggt verkar den allmänna synen vara att det inom familjehemsvården inte existerar, något som bekräftar bilden av hur rasism fungerar som något socialarbetare utövar i vardagslivet samt hur socialtjänsten utgår från stereotyper av vissa grupper (Dominelli 2018, SOU 2006:73).

6.3.2 Behovet av antirasistiska handlingsstrategier

Samtliga informanter pratar om vikten av sträva efter att handleda och arbeta utifrån ett inkluderande och bekräftande sätt i kontakten med familjehem med utländsk bakgrund. Informant 5 menar att en förståelse för var familjerna kommer ifrån och har med sig kulturellt är av vikt för arbetet med familjehemmen med utländsk bakgrund och förklarar hur det skulle underlätta översättningen av situationer i handledningen. I handledningen med vissa familjehem med utländsk bakgrund, menar vissa konsulenter, att det behövs en tydlighet och en öppen kommunikation utifrån individen. Informant 1 poängterar hur “man inte kan ha en mall för alla familjer” inom nämnda målgrupp, utan betonar behovet av att utgå från familjernas individuella erfarenheter, resurser och kompetenser. Samtliga informanter betonar vikten av en rak och öppen handledning där handledningen i sig är en viktig faktor för att kunna utvecklas och utföra sitt uppdrag på bästa sätt. Informant 4 förklarar hur de har grupphandledning med familjehemmen en gång i månaden. Samtliga familjehem samlas och har handledning tillsammans med en handledare närvarande och får utbyta erfarenheter och stötta varandra, något som informanten uttrycker brukar vara väldigt uppskattat. Dock upptäcktes att de somaliska ensamstående familjehemsmammorna inte kom på dessa tillfällen, och vid frågor kring detta kom förklaringen att de kände sig osäkra i ett sammanhang med andra “svenska familjer”. Detta ledde till att de inte vågade delta, av rädsla för att prata inför grupp och svara “fel” av ren nervositet eller inte förstå vad som sägs. Informanten berättar hur de löste situationen:

Så där ordnade vi ju en grupp bara för dem [somaliska ensamstående familjehem]. Där de fick komma till tals och det var jätteuppskattat för de kunde stötta varandra och så. För de

var väldigt osäkra på att de skulle prata i en grupp med andra svenskar.

Informant 4

Citatet beskriver hur konsulenterna ordnade en separat grupp bara för de somaliska ensamstående familjehemmen, med tanke på att dem inte ville delta i handledningen. Det visade sig bli uppskattat och ledde till att de kunde närvara, få handledning samt stötta varandra.

Situationen som beskrivs, där de ensamstående, somaliska kvinnorna inte vill delta i grupphandledning på grund av en inre osäkerhet, gör att ett intersektionellt perspektiv kan appliceras. Familjehemmen verkar, utifrån vittnesmålet, uppfatta sig själva som fel i sammanhanget, något som går att förstå utifrån de olika maktstrukturer som människor diskrimineras utifrån där tillhörigheter baserat på etnicitet, kön och klass kan förstärka eller mildra utsattheten för diskriminering (Mattsson 2015). Utifrån denna förklaring kan antagandet göras att de somaliska familjehemmen kände ett utanförskap baserat på att de i jämförelse med vita, svenska familjer i par var annorlunda och konstrueras utifrån att de var svensksomaliska, svarta och ensamstående. Med hänsyn till den norm av hur en familj ska se ut inom den sociala barnavården, där ensamstående kvinnor ansetts vara inadekvata föräldrar, och där människor med annan etnicitet har bedömts som ovärdiga föräldrar (Lundström & Sallnäs 2003) går det att förstå hur de somaliska familjehemmen kände sig utsatta. Att anordna en separat grupphandledning för de ensamstående somaliska kvinnorna där de kunde förstärka och stödja varandra går i linje med det antirasistiska arbetet. Att fokusera på svarta kvinnors styrkor, egenskaper och motståndskraft samt att främja organisatoriska lösningar för att skapa medverkande är något som upprätthåller förändring och främjar bra praxis för alla (Dominelli 2018).

Vid frågan kring hur konsulenterna vill att arbetet med familjer med utländsk bakgrund ska bedrivas svarar samtliga att de vill se en tydligare betoning på det positiva med att ha en annan kulturell bakgrund, annat modersmål och andra erfarenheter än många svenska familjehem. De poängterar vikten av att i handledning jobba stärkande och försäkra familjehemmen att de gör ett bra jobb. Detta för att försöka bygga upp deras självförtroende som är påverkat av det utanförskap de känner. Informant 4 förklarar hur erfarenheten av flykt och att komma till ett helt nytt sammanhang där en känsla av utsatthet kan infinna sig är en

väldigt viktig erfarenhet inför uppdraget som familjehem. Detta för att de barn som placeras hamnar i en liknande situation där de tvingas bryta upp från sin ursprungsfamilj och ofrivilligt hamnar i en helt annan miljö och måste acklimatisera sig. Informanten menar att de kan använda sig av detta för förståelsen av det placerade barnet, en erfarenhet inte många svenska familjehem har. Följande citat illustrerar hur informanten formulerade sina tankar:

Jag tänker att det är extra viktigt att de känner att de är en del av vem som helst, alltså de har en extra kompetens i språk och kultur. Erfarenhet av flykt många gånger, att komma och inte känna någon, så jag tycker att det är ju det man ska lyfta dem i, som ett plus för många av de här barnen liksom. Och man behöver trygga dem i att dom gör ett jättebra jobb.

Informant 4

I citatet pratar informanten om värdet av att familjehemmen känner att de för de första är en del av familjehemsvården samt att de också har en extra kompetens i form av språk, kultur och i många fall erfarenhet av flykt. Informanten menar att det är viktigt att lyfta att detta är en merit i förhållande till de placerade barnen och att familjehemmen med utländsk bakgrund behöver tryggas i att de gör ett bra jobb.

Beskrivningen i citatet kan tolkas som att vikten av att ta till vara på kompetenser, styrkor och erfarenheter är av stor vikt. Detta går att koppla till det antirasistiska arbete Dominelli (2018) förespråkar, där hon förklarar hur rasifierade familjer påverkas negativt av synen på deras föräldraförmågor och behöver stärkas i att de har förmågor och färdigheter. Det blir tydligt hur konsulenternas arbete i förhållande till familjehemmens självförtroende kopplat till den rasism de upplever, behöver anpassas och utgå från behovet av extra stöd och bemyndigande. Att se olikheter som en tillgång framhävs som en nödvändig utgångspunkt och bekräftar hur socialarbetare, bortsett från att ha en förståelse för den rasism som familjehem med utländsk bakgrund utsätts för, även kan bidra med ett individbaserat förhållningssätt där familjehemmen stärks i sitt arbete.

7. Avslutande diskussion

Detta kapitel inleds med den avslutande diskussionen där syfte och frågeställningar diskuteras i relation till vårt resultat och synliggör de mest centrala teman som uppstått. Därefter har en kritisk reflektion gjorts gällande eventuella brister i studien. Avslutningsvis diskuteras studiens kunskapsbidrag och förslag till vidare forskning.

Syftet med studien var att undersöka hur familjehemskonsulenter inom familjehemsvården upplevde att familjehem med utländsk bakgrund blir behandlade och bemötta av omgivande institutioner. Intentionen var även att undersöka hur familjehem som inte lever upp till den gängse normen av en familj inom den sociala barnvården konstrueras i förhållande till sitt uppdrag som familjehem. Vidare ville vi förstå vad konsekvenserna blir för familjehem med utländsk bakgrund i mötet med skola, socialtjänst och andra institutioner. Rasism och skapandet av ‘den andre’ utifrån socialkonstruktivism och det postkoloniala perspektivet tillämpades för att förstå hur familjehemmen konstrueras och blir diskriminerade av omgivande institutioner. Intersektionalitetsperspektivet användes för att förstå nyanserna av hur olika maktstrukturer påverkar dessa familjehem.

I analysen framkommer att fördomar och konstruktioner om familjer med utländsk bakgrund aktualiseras redan i matchningsprocessen, där familjehemmen blir sammankopplade med sin kultur och bedöms som icke placeringsbara familjer för “svenska” barn. Det framkom även hur vissa familjehem med utländsk bakgrund blev misstänkliggjorda, överdrivet granskade och dömda på förhand efter att de hade fått ett placerat barn hos sig. De institutioner som utförde granskningen och kom med förutfattade meningar var enligt informanterna mestadels socialtjänsten och skolväsendet. Analysen visade också att det ur ett intersektionellt perspektiv gick att se hur kön, klass och etnicitet skapade diskriminerande processer där kvinnliga ensamstående familjehem med somaliskt ursprung blev mest utsatta och familjehem med en högre klasstillhörighet premierades. Ur analysen gick också att utvinna, baserat på informanternas utsagor, hur klientifieringsprocesser dömer ut ‘invandrarkvinnan’ som en problemkategori och hur hon behandlas som en “klient” av omgivande institutioner. Vi kunde även se hur vissa familjehem med utländsk bakgrund sägs ha använt kompenserande

strategier för att undvika att bli bedömda som familjer med sämre föräldraförmågor och kompetenser.

Analysen talar för att familjehemskonsulenterna tycker att socialtjänsten, vid eventuell placering av ett barn, borde tänka mer på familjehemmets resurser och styrkor och inte döma ut familjehemmet baserat på fördomar och förutfattade meningar. I analysen framförs även behovet av ett antirasistiskt arbete, där socialarbetarens egna fördomar kan komma upp i ljuset för att kunna se över hur placeringar av barn i familjehemsvården påverkas av den strukturella och institutionella rasismen som informanterna berättar om. Ett annat resultat som framkommer i analysen är att familjehemskonsulenterna vill belysa familjehem med utländsk bakgrund som en extra kompetens där språk och erfarenheter står i fokus.

Vår första frågeställning handlade om vilken betydelse kön, klass och etnicitet får i familjehemsvården, något som kunde reflekteras i många av familjehemskonsulenternas berättelser, där de beskrev hur familjehemmen blev bedömda utifrån ovan nämnda maktordningar. Många av familjehemskonsulenterna kunde återge situationer där familjehemmen bedömdes utifrån etnicitet, men även hur det finns en hierarki inom socialtjänsten vid vilken familjehemmen också bedöms utifrån klass och kön. Andra frågeställningen behandlar hur familjehemskonsulenterna upplever att familjehem med utländsk bakgrund behandlas av omgivande institutioner. Efter genomgång av materialet kunde vi hitta flertalet mönster av överdrivet granskande, exkluderande och misstänkliggörande av familjehemmen från både socialtjänst, skola och vid ett fall en gode man. Avslutningsvis rörde sista frågeställningen vilka utmaningar familjehemskonsulenterna upplever att familjehemmen med utländsk bakgrund ställs inför i sitt uppdrag och även där fick vi otaliga exempel på hur familjehemmen behöver kompensera för den brist de anses ha genom att konstrueras som "invandrarfamilj". En del av syftet med vår undersökning var att undersöka hur normer om idealfamiljen aktualiseras inom familjehemsvården, men även hur detta påverkar omgivande institutioners bemötande av familjehem med utländsk bakgrund. Vi tycker att resultatanalysen talar för att det finns en idealfamilj som socialtjänsten och andra institutioner har som en inneboende mall när de ska placera barn i familjehem. Detta resulterar i att de som inte ingår i mallen exkluderas eller ifrågasätts av omgivande institutioner. För oss blev det tydligt att många inom familjehemsvården har svårt att frångå

den bilden och se familjehemmen med utländsk bakgrund som något oproblematiskt. Vi tolkar det också som att den rasism som familjehemskonsulenterna upplevde att familjehemmen med utländsk bakgrund utsätts för är en del av ett övergripande mönster och inte enskilda, isolerade händelser. Vi reflekterar även över hur vi själva tvekade att kalla familjehemmens utsatthet för just rasism, då vi initialt ville linda in det i andra mindre laddade ord för att inte förnärma någon. Detta talar för hur en förändring i öppenhet till just rasism och fördomar om vissa grupper inom socialt arbete behöver komma upp i ljuset, diskuteras och bli ett självklart ämne på varje arbetsplats inom socialtjänsten. Vi tror att den ängslighet som finns bland socialarbetare, där ingen vill pekats ut som rasist, ligger till grund för att ingen vågar prata om det. Detta trots att konstruktioner om 'den andre familjen' går långt tillbaka i den sociala barnvårdsens historia och därmed borde vara något som är uttalat och förankrat i grunden i organisationen. Vidare forskning kring strukturell rasism inom socialtjänsten och familjehemsvården skulle kunna leda till en förändring på högre nivå och därmed hjälpa socialarbetare att arbeta med sina fördomar och konstruktioner om vissa familjer. Eftersom ämnet är obeforskat och tabubelagt hade det varit intressant att undersöka vidare i just dessa frågor kring normer inom familjehemsvård och hur den yttrar sig för familjehem som går utanför idealfamiljen.

7.1 Kritisk reflektion

Syftet med vår forskningsstudie var att undersöka hur familjehem med utländsk bakgrund upplevs bli behandlade av omgivande institutioner genom att intervjua familjehemskonsulenter inom familjehemsvården. Vi är medvetna om att genom att inte intervjua de nämnda familjehemmen fått andrahands perspektiv och därmed inte gett familjehemmen med utländsk bakgrund tolkningsutrymme. Trots detta är vår åsikt att familjehemskonsulenterna kunnat beskriva vad som händer bakom kulisserna inom familjehemsvården på ett sätt familjehemmen med utländsk bakgrund inte får ta del av. Vi tycker även att familjehemskonsulenterna haft ett övergripande perspektiv som varit värdefullt för att kunna analysera hur institutioner agerar i förhållande till vår undersökta målgrupp.

I den tidigare forskningen refererar vi till forskning som är genomförd i andra länder än Sverige. Detta på grund av de svårigheter som fanns att hitta forskning som handlar om familjehem med utländsk bakgrund eller familjehemsvård och rasism. Vi valde därför internationell forskning som ansågs relevant för vår studie. Forskningen var från länder som vi anser liknar den svenska kontexten och hur socialt arbete är utformat. Vi har rört oss mellan olika forskningsfält i den internationella forskningen och kan därmed ha tolkat och applicerat en svensk kontext på den internationella forskningen, där studien inte heller har genomförts. Ett exempel på detta är en brittisk forskningsstudie som handlar om att svarta familjehem inte tar emot vita barn, som vi har översatt till den svenska familjehemsvården. Vi valde att göra denna översättning för att vi ansåg att hade relevans och överensstämde med annan forskning vi hittat.

När vi sammanställde resultatet utgick vi från en mall och skapade kategorier utifrån vad vi tyckte var genomgående för empirin och som lyfte fram viktiga ämnen. Eftersom det gjorts ur vårt perspektiv är vi medvetna om att någon annan hade kunnat göra en sammanställning och kastat ljus på andra delar än vi gjorde, vilket eventuellt hade bidragit till att resultatet hade avvikit från vårt. Vid urvalet av de citat vi använt oss av, har de som enligt oss belyst viktiga delar av vår resultatdel valts ut. Många av citaten illustrerar det som flertalet av informanterna talat om medan vissa av citaten endast är från en eller få informanter och därmed inte allmänna för hela gruppen. Dock har dessa citat inkluderats för att de illustrerar betydelsefulla och talande situationer samt fenomen vi vill uppmärksamma.

7.2 Studiens kunskapsbidrag och förslag till fortsatt forskning

Som nämnt tidigare upptäcktes en kunskapslucka vad gäller familjehemsforskning i relation till etnicitet eller familjehem med utländsk bakgrund. Den forskning som vi funnit har koncentrerat sig på hur etnicitet aktualiseras i själva utredningsprocessen av familjehemmen. Dock har vi inte funnit någon svensk forskning som tar upp hur familjehem med utländsk bakgrund blir behandlade efter att utredningen är klar och familjehemmen är aktiva i sitt uppdrag. Trots detta finns en stor del svenska forskare som undersöker rasism och skapandet av normfamiljen inom den sociala barnavården (Lundström & Sallnäs 2003; Sawyer 2012; Eliassi 2013; Gruber 2015). Detta ser vi som ett uttryck på att det är ett aktuellt ämne som

behöver mer fördjupning, inte främst inom familjehemsvården. Vi vill med denna uppsats bidra till kunskapsutvecklingen gällande rasism och socialt arbete med familjehem med utländsk bakgrund. Detta trots att kunskapen är liten och bara täcker en arbetsplats samt att empirin endast består av upplevelser från sex stycken informanter. Vår förhoppning är att studiens resultat ska väcka tankar och reflektion kring ämnet och leda till vidare forskning. Trots att resultatet inte är generaliserbart kan det återspegla en liten del av verkligheten för dessa familjehem och vi hoppas att andra verksamma inom familjehemsvården får ta del av vårt resultat för en fördjupad kunskap och reflektion.

Referenser

- Alvehus, Johan (2013) *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. Stockholm: Liber.
- Barn och unga i familjehem och HVB: en handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter (2013)*
Stockholm: Socialstyrelsen.
- Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Burnard, Philip (1991) A method of analysing interview transcripts in qualitative research. *University of Wales College of Medicine*, 11(6), ss. 461-466. [https://doi.org/10.1016/0260-6917\(91\)90009-Y](https://doi.org/10.1016/0260-6917(91)90009-Y)
- Chilisa, Bagele & Kawulich, Barbara (2012) Selecting a research approach: Paradigm, methodology and methods I: Wagner, Claire, Kawulich, Barbara B. & Garner, Mark (red.) *Doing social research: a global context*. Berkshire: McGraw-Hill Higher Education, ss. 51-61.
- De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana (2005) *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber.
- Dominelli, Lena (2018) *Anti-racist social work*. Palgrave: Macmillan.
- Eliassi, Barzoo (2013) Orientalist Social Work: Cultural Otherization of Muslim Immigrants in Sweden. *Critical social work*, 14(1), ss. 33-47. <https://doi.org/10.22329/csw.v14i1.5871>
- Flynn, Ronny (2000) Black carers for white children: Shifting the “same-race” placement debate. *Adoption & fostering*, 24(1), ss. 47-52. <https://doi.org/10.1177/030857590002400108>
- Gruber, Sabine (2015) Kulturkompetens i institutionsvård för barn och unga I: Montesino, Norma & Righard, Erica (red.) *Socialt arbete och migration*. Malmö: Gleerup, ss. 107-125.
- Göteborg stad (2021) *Familjehem*
<https://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/familjehem-goteborgs-stad/familjehem?uri=gbglnk%3A2016416204654372> [2021-04-19]

Handulle, Ayan & Vassenden, Anders (2020) The art of kindergarten drop off: how young Norwegian-Somali parents perform ethnicity to avoid reports to Child Welfare Services. *European Journal of Social Work*. <https://doi.org/10.1080/13691457.2020.1713053>

Höjer, Ingrid (2012) Vård i familjehem I: Höjer, Ingrid, Sallnäs, Marie & Sjöblom, Yvonne (red.) *När samhället träder in: barn, föräldrar och social barnavård*. Lund: Studentlitteratur, ss. 71-88.

Jacobsen, Dag Ingvar (2012): *Förståelse, beskrivning och förklaring - Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Mattson, Tina (2015) *Intersektionalitet i socialt arbete: teori, reflektion och praxis*. Malmö: Gleerup.

Mulinari, Diana (2009) Den andra familjen: genus, nation och migration I: Janet Fink & Åsa Lundqvist (red.) *Välfärd, genus och familj*. Malmö: Liber, ss. 201-222.

Rasmusson, Bodil & Regné, Margareta (2013) *Ett utvalt hem till ett utvalt barn*. Stockholm: Natur & kultur.

Rugkåsa, Marianne & Ylvisaker, Signe (2015) Kritisk reflektion i barnavårdsarbete I: Montesino, Norma & Righard, Erica (red.) *Socialt arbete och migration*. Malmö: Gleerup, ss 187-204.

Sallnäs, Marie & Lundström, Tommy (2003) Klass, kön och etnicitet i den sociala barnavården, 10(2-3), ss. 193-213. *Socialvetenskaplig tidskrift*. <https://doi.org/10.3384/SVT.2003.10.2-3.2658>

Sallnäs, Marie, Wiklund, Stefan & Östberg, Francesca (2012) Organisering, sortering och marknadsorientering I: Höjer, Ingrid, Sallnäs, Marie & Sjöblom, Yvonne (red.) *När samhället träder in: barn, föräldrar och social barnavård*, ss. 31-46.

Sawyer, Lena (2012) Intersectional Normalization Processes in a Swedish Family Assessment Home. *Affilia Journal of Women and Social Work*, 27(2), ss. 153-166.
<https://doi.org/10.1177/0886109912444101>

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Stockholm: Socialdepartementet.

Sinclair, Ian & Wilson, Kate (2003) Matches and Mismatches: The Contribution of Carers and Children to the Success of Foster Placements. *The British Journal of Social Work*, 33(7), ss. 871–884.
<https://doi.org/10.1093/bjsw/33.7.871>

SOSFS 2012:11 *Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Social rapport (2010) Stockholm: Socialstyrelsen

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2010-3-11.pdf>
[2021-03-26]

Statistiska centralbyrån (2021) *Andel personer med utländsk bakgrund, 2020 jämfört med 2019*.

<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/topplistor-kommuner/andel-personer-med-utlandsk-bakgrund/>
[2021-04-15]

Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering (2006) *Den segregerade integrationen, om social sammanhållning och dess hinder* (SOU 2006:73) Stockholm: Fritze.

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* Stockholm:

Wright Nielsen, Tabitha (2015) Empowerment och normalisering I: Montesino, Norma & Righard, Erica (red.) *Socialt arbete och migration*. Malmö: Gleerup, ss. 127-146.

Ålund, Aleksandra & Alinia, Minoo (2011) I skuggan av kulturella stereotyper: perspektiv på forskning om genus, jämställdhet och etniska relationer i Sverige. *Sociologisk forskning*, 48(2) ss. 43-64.

Bilagor

Bilaga 1 - informationsbrev

2021-03-01

Informationsbrev

Förfrågan om deltagande i uppsats om professionellas erfarenheter av familjehemsvården

Hej,

Vi är två socionomstudenter från Göteborgs universitet som skriver en C-uppsats under vårterminen 2021.

Uppsatsens syfte

Inom ramen för vår uppsats är vi intresserade av att undersöka professionellas arbete med familjehem med invandrabakgrund. Som en del av syftet ingår också att undersöka professionellas upplevelser av hur familjehem med invandrabakgrund bemöts.

Vem kan delta?

Vi vill intervjua dig som arbetar inom någon av familjehemsvårdens verksamheter.

Vad innebär ett deltagande?

Deltagandet i undersökningen är frivilligt och de uppgifter som insamlas i samband med intervjuer kommer inte att användas för något annat syfte än forskning. Självklart är deltagandet konfidentiellt, vilket innebär att de uppgifter vi samlar in kommer att avidentifieras och att du som intervjuperson kommer att vara anonym. För att säkerställa att vi återger din berättelse rätt kommer intervjuerna att spelas in, och kommer förvaras så att ingen utomstående får tillgång till inspelningarna. Ljudfilerna kommer förstöras efter att uppsatsen är färdig.

Hur kan du delta?

Intervjuerna kan göras på distans genom att skapa ett digitalt möte eller på en plats som passar er, vi kan med fördel komma till er arbetsplats. Den enskilda intervjun beräknas ta ca 45 - 60 minuter och vi har som mål att genomföra intervjuerna under vecka 11 och 12, senare intervjuer kan förekomma. Om det uppstår några oklarheter efter intervjutillfället så skulle vi uppskatta möjligheten att höra av oss och ställa följdfrågor till dig via mail. Du är också välkommen att höra av dig till oss med eventuella frågor eller funderingar.

Kontaktuppgifter till oss

Vi som skriver uppsatsen heter Anna Cederfeldt och Sandra Stenborg och läser sjätte terminen på socionomprogrammet på Göteborgs universitet. Hör gärna av dig till oss på email eller telefon, så bestämmer vi lämplig plats och tid för intervju så att det passar dig.

Med vänliga hälsningar

Anna Cederfeldt, xxx eller tel nr: xxx

Sandra Stenborg, xxx eller tel nr: xxx

Vår handledare är Maimuna Abdullahi och kan också nås på följande e-postadress om ni har några frågor: xxx

Bilaga 2 - intervjuguide

Intervjuguide

Bakgrundsfrågor:

1. Vad har du för utbildning?
2. Vad har du för arbetslivserfarenhet?
3. Hur länge har du arbetat inom familjehemsvård?
4. Vad är din roll inom familjehemsvården?
5. Vad innebär det att arbeta inom familjehemsvården?
6. Finns det några utmaningar med att arbeta med familjehemsvård?

Egna erfarenheter/fördjupning

1. Har du några familjehem med invandrabakgrund eller annat etniskt ursprung?
2. Om du skulle jämföra dina svenska familjehem med dina familjehem med invandrabakgrund, finns det några skillnader i behandlingen av familjehemmen?
I matchningsprocessen?
I kontakt med socialtjänst?
I kontakt med biologiska föräldrar?
I kontakt med skola?
3. Kan du beskriva hur skillnaden i behandling ser ut?

4. Kan du beskriva den största skillnaden i behandlingen av de omgivande institutionerna? Vad tänker du om det?
5. Om du reflekterar över dig själv, tycker du att du berättar om/pratar om familjehemmen med invandrabakgrund på ett annat sätt än de svenska familjehemmen?
6. Har du hört andra kollegor uttrycka sig annorlunda om de familjehem med invandrabakgrund?
7. Har du någon gång hört kollegor som undvikit att placera ett svenskt barn hos en av dina familjehem med invandrabakgrund?
8. Har någon av dina familjehem med invandrabakgrund någon gång uttryckt att de känner sig diskriminerade pga sitt ursprung?
9. Har någon av dina familjehem med invandrabakgrund uttryckt att de känner sig osäkra eller rädda på grund av sitt ursprung?

Slutligen:

10. Hur hade du velat att det arbetades med familjehem med invandrabakgrund?
11. Finns det något du vill tillägga?
12. Är det något vi har missat som du vill ta upp?